Ἀριθ. 322 – Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ Ζ'

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος δέκατος τρίτος | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.—Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι.—Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6 | 28 Φεβρουαρίου 1882

Ἐκ τῆς «Εὐφροσύνης», τοῦ ἄρτι ἐκδοθέντος δράματος τοῦ κ. Δ. Βερναρδάκη, παραλαμβάνομεν τὴν ἑπομένην ἀφήγησιν, ἐν ᾗ διὰ στόματος τῆς Νάσως, τροφοῦ τῆς Εὐφροσύνης ζωηρῶς περιγράφεται

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΧΟΡΜΟΒΟΥ

ΝΑΣΩ

Ἦτο πρὸ ἐτῶν
κοντὰ σ' τὸ Τεπελένι, χώραν τουρκικήν,
τὸ Χόρμοβον, χωρίον Χριστιανικόν.
Τὸ Τεπελένι ἦτο ἡ αἱμοβαρὴς
ἑνὸς θηρίου φωλεά, ποῦ λέγεται
τὴν σήμερον βεζίρης, ἀλλὰ πρὸ ἐτῶν
εἰκοσιπέντε ἴσως καὶ ἐπέκεινα
Βελῆ-ζαδὲς Ἀλῆ μπεης ἐλέγετο.
Εἰς τὴν ἰδίαν ἦσαν φωλεὰν μ' αὐτὸν
καὶ δύο τίγρεις, Χάμκω ἡ μητέρα του,
κ' ἡ ἀδελφή του Χατνίτσα

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Μάλιστα.
Ὤ, τίς δὲν τὰς γνωρίζει; τίς δὲν ἤκουσε
τὰ δύο φοβερὰ αὐτὰ ὀνόματα;

ΝΑΣΩ

κ' αἱ δύο λυσσασμέναι γιὰ τὸ Χόρμοβον
καὶ γιὰ τοὺς Χορμοβίτας. Τέλος ὁ Ἀλῆς,
τὴν λύσσαν ποτισμένος καὶ τὸ μῖσός των,
μὲ δυὸ χιλιάδες ρίχνεται σ' τὸ Χόρμοβον.
Ὤ, καὶ νὰ ἤσουν τότ' ἐκεῖ καὶ νὰ 'βλεπες
νὰ τρέχουν αἱ γυναῖκες μὲ τοὺς ἄνδρας των
νὰ τοὺς ξεπροβοδίζουν εἰς τὸν πόλεμον,
ἄλλαις ἐκεῖ νὰ κλαίουν καὶ νὰ δέρνωνται,
ἄλλαις νὰ ξερριζώνουν ταῖς πλεξίδες των
καὶ ἄλλαις νὰ καταρῶνται καὶ νὰ βλασφημοῦν
τὸν ἄπιστον Ἀλῆν καὶ τὴν μητέρα του.
Ἤμουν ἐκεῖ κ' ἐγὼ μὲ τὴν μητέρα μου
καὶ μὲ τὰς ἀδελφάς μου. Κείναις ἔκλαιαν,
ἐγὼ—μικρὴ ἀκόμα—ἔμεν' ἄφωνη,
καὶ ἐκρατοῦσα μόνον τὴν μητέρα μου
ἀπὸ τὸ φόρεμά της. Ἐνικήθησαν
οἱ ἀσεβεῖς, καὶ πρῶτος εἰς φυγὴν τραπείς,
κατησχυμμένος ὁ Ἀλῆς ὑπέστρεψε
σ' τὸ Τεπελένι. Ὡς τὸν εἶδεν, ὥρμησεν
ἡ Χάμκω μανιώδης κατεπάνω του,
καὶ πτύουσά τον κατὰ πρόσωπον, «Δειλέ,
κρημνίσου ἀπ' ἐμπρός μου!» τοῦ ἐρώναξε,
«Ἄμε νὰ κλώθῃς σ' τὸ χαρέμι νήματα.
Τὰ ὅπλα δὲν ἁρμόζουν εἰς τὰς χεῖράς σου,
ἡ ἠλακάτη μόνον».

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ὅλ' ἀληθινά.
Τὰ ἤκουσ' ἀπὸ τόσους ἀπαράλλακτα.
Τοιαύτη μόνον μήτηρ ἦτο δυνατὸν
υἱὸν τοιοῦτον νὰ γεννήσῃ.

ΝΑΣΩ

Ἱκανὰ
παρῆλθον ἔτη, καὶ ὁ πρὶν ἐχθρὸς Ἀλῆς
ὁ ἄκρος ἦτο φίλος τῶν Χορμοβιτῶν.
Νεόνυμφη ἀκόμα ἐναννούριζα
μίαν ἡμέραν ἥσυχη τὸν Χρῆστό μου,
δέκα μηνῶν ἀγόρι. Ἔξαφνα πυκνοὺς
τουφεκισμοὺς ἀκούω· σ' τὸ παράθυρον
προβάλλω, πλὴν δὲν βλέπω τὸ παραμικρόν.
Καθίζω, καὶ σ' ὀλίγον ὁ τουφεκισμὸς
ἀρχίζει πάλιν. Πάλιν ἐσηκώθηκα.
Οἱ γείτονές μου ψιθυρίζουν. Ἔλειπεν
ὁ ἄνδρας μου, καὶ ὁ φόβος μ' ἐκυρίευσε.
Κάνω νὰ τρέξω σ' τοῦ πατρός μου, μὴ ἐκεῖ
μάθω τί τρέχει· ἀλλὰ μόλις ἤνοιξα
τὴν θύραν κ' εἶδα μαῦρα σύννεφα καπνοῦ
τὴν χώραν νὰ σκεπάζουν, καὶ ὑπόκωφος
βοὴ νὰ τὴν σαλεύῃ. Γέροντες, παιδιά,
γυναῖκες, ὅλοι ἔρριχναν ξεφωνητά,
ἀλλὰ κανεὶς δὲν ἤκουε τί ἔλεγαν.
Μακρόθεν μετ' ὀλίγον γοερὰ κραυγὴ
ἀλλ' ὀξυτάτ' ἠκούσθη: «Φωτιὰ καὶ σπαθὶ
σ' τὸ Χόρμοβον! Σωθῆτε!» Ἦτο ὁ Ἀλῆς
μὲ τοὺς Τουρκαλβανούς του, ὅπου ἔξαφνα
ἐπιδραμόντες ἔβαζαν φωτιὰ παντοῦ
καὶ ἔσραζαν τὸν κόσμον εἰς τὸ Χόρμοβον.
Ἀπὸ τὸν φόβον ἔτρεμα ὁλάκερη.
Ἔκαμα μιὰ νὰ τρέξω, ἀλλ' ἀδύνατον.
Θεὸς καὶ τὸ παιδί μου ἐνθυμήθηκα.
Ἀνέβηκα, τὸ πῆρα, κ' ἔξω ἔτρεξα
νὰ πάγω σ' τοῦ πατρός μου. Πλὴν πυκνότατον
τὸ πλῆθος εἰς τὸν δρόμον μ' ἔσπρωξεν ἀλλοῦ,
ἀπ' ὅπου μόλις εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς
μπόρεσα νὰ γυρίσω καὶ νὰ τὸν δῶ, ἄχ!
ζωσμένον ἀπὸ φλόγας. «Βοηθήσατε»
ἐρώναξα, καὶ τρέχω. Ἀπὸ τὰ μαλλιὰ
ἕνας Τουρκαρβανίτης μὲ σπαθὶ γυμνὸ
μ' ἁρπάζει καὶ μὲ σέρνει!

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ [περιφόβως φωνάζουσα].

Παναγία μου!

ΝΑΣΩ

Ἔξαφνα τότ' ἕνα πελέκι ἄστραψε,
καὶ ὁ τουρκαρβανίτης ἐκυλίσθηκε
σ' τὰ χώματα μαζί μου. Ἀπ' τὰ χέρια του
μ' ἀδράχνει τότε χέρι δυνατώτερο
καὶ μὲ σηκώνει. Ἤτανε ὁ ἄνδρας μου.
Ἀρπάχνει τὸ παιδί μου — Ἄχ, Φροσύνη μου!
σ' τὴν ἀγκαλιά μου τὸ καϋμένο ἤτανε
συμμαζεμμένο, σὰν νὰ ἔννοιωθε, χωρὶς
νὰ βγάλῃ ἄχνα— τὸ φιλεῖ, σ' τὸν κόρφο μου
τὸ βάνει πάλιν, μὲ φιλεῖ, καὶ δείχνοντας
τὸν δρόμο, ποῦ τὸ πλῆθος πῆρε φεύγοντας
«Τρέξε ἐκεῖ, μὲ λέγει, τρέξε γρήγορα,
μαζὶ μ' ἐκείνους!»—«Τάσο μου, ἐφώναξα
ἐγώ, ποῦ μὲ ἀφίνεις;»—«Κάμε γρήγορα
ὅ,τι σὲ λέγω» εἶπε μὲ προστακτικὴν
φωνὴν ἐκεῖνος. «Διὰ τοὺς γονεῖς ἐγὼ
καὶ συγγενεῖς μας θὰ φροντίσω γρήγορα,
καὶ τρέχομεν κατόπι καὶ σᾶς φθάνομεν.
Πήγαινε, τρέξε».—Ἔτρεξα καὶ ἔρθασα
τὸ πλῆθος ὅπου ἔφευγαν.

[Μικρὰ παῦσις].

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Καὶ ὕστερα;

ΝΑΣΩ

Μακρὰν τῆς χώρας φεύγοντες ἐσώθημεν.
Καὶ ἄλλοι μέν, καθὼς κατόπιν ἤκουσα,
σ' ταῖς Κυδωνιαῖς ἐφύγαν τῆς Ἀνατολῆς,
ἄλλοι σ' τὴν Βουλγαρίαν ἐσκορπίσθηκαν,
καὶ ἄλλοι πῆγαν εἰς τὸ Βουθρωτόν. Ἐγὼ
εἰς τοῦ Ἀργυροκάστρου τὰ βουνὰ καθὼς
ἐφθάσαμεν, ὀπίσω ἔμεινν' ἀπ' αὐτούς,
προσμένουσα εἰς μάτην, φεῦ, τὸν ἄνδρα μου
καὶ τοὺς γονεῖς νὰ ἴδω καὶ οἰκείους μου.
Ἀπελπισθεῖσα τέλος πρὸς τὸ Χόρμοβον
τὸ βῆμα στρέφω, καὶ εἰς βράχον ὑψηλὸν
ἀνέβηκα νὰ ἴδω τὴν πατρίδα μου.
Ζητῶ νὰ τὴν ἀνεύρω με τὸ βλέμμ', ἀλλὰ
δὲν βλέπω παρ' ἐρείπια καπνίζοντα
ἐκεῖ ποῦ ἦτον ὡς προχθὲς τὸ Χόρμοβον.
Ὤ, τὴν στιγμὴν ἐκείνην δὲν ἐβάσταξα·
ἔκλαυσα τότε, ἔκλαυσα κ' ἐθρήνησα.
Ἀπὸ ἐκεῖ σ' τὴν χώραν ἐκατέβηκα,
ἀλλ' οὔτε δρόμον οὔτε συνοικίαν κἂν
ἀναγνωρίζω. Προχωρῶ ἐπάνω εἰς
ζεστὴν ἀσβόλην καὶ διασκελίζουσα
κορμιὰ νεκρῶν καὶ μέλη ἢ ἡμίκαυστα
ἢ ἀπανθρακωμένα καὶ κατάμαυρα.
Ὑπάγω πρὸς τὸ μέρος, ὅπου ἔκειτο
ἡ πατρικὴ οἰκία, ὡς ὑπέθετα.
Ἐκεῖ κοιτάζω ἓν πρὸς ἓν τὰ πτώματα·
ἀλλὰ εἰς μάτην· ἦσαν ὅλ' ἀγνώριστα.
Φωνάζω τότε κ' ἐξ ὀνόματος καλῶ
τὸν σύζυγόν μου, τοὺς γονεῖς, τοὺς συγγενεῖς.
Κανεὶς δὲν ἀποκρίνετ' ἀπὸ πουθενά.
Πλὴν μετ' ὀλίγον ἀσθενῆ ψιθυρισμὸν
ἀκούω κάπου. Τρέχω πρὸς αὐτὸν εὐθύς,
καὶ βλέπω Τουρκογύφτους ποῦ ἐσκάλιζαν
εἰς τὴν ἀσβόλην. Ἔσφιξα τὸ τέκνον μου
'ς τὴν ἀγκαλιά μου καὶ ὠπισθοδρόμησα,
ἀπὸ τὸν τρόμον καὶ τὴν φρίκην ἄφωνος
καὶ παγωμένη. Ἔτρεξα καὶ ἔφυγα.
Τὸν δρόμον τότ' ἐπῆρα πρὸς τὰ Γιάννινα,
ἀπὸ τοὺς κόπους καὶ τὸ ψῦχος τρέμουσα,
ὡς καὶ ἀπὸ τὴν πεῖναν—νῆστις πρὸ τριῶν
ἡμερονύκτων ἤμην,—μὲ φορέματα
σχισμένα εἰς τοὺς λόγκους, ὅπου ἔτρεχα,
καὶ ἀπὸ τὴν ἀσβόλην μαῦρα. Ἔτρεχα
ὅσον μποροῦσα. Ἔξαφν' ἄκουσα φωνὰς
καὶ τρέχω. Ἦσαν πλῆθος γυναικόπαιδα
δεμένα, καὶ σὲ μία βρύσι κάθουνταν
μὲ τοὺς Τουρκαρβανίταις ποῦ τὰ ἔσερναν
εἰς τὴν σκλαβιάν· τοὺς φθάνω καὶ ἡμιθανὴς
ἔπεσα χάμου. «Ὤ, δι' ὄνομα Θεοῦ,
λίγο ψωμί, φωνάζω, λυπηθῆτέ με!»
εἰς τὸ σχοινὶ τῶν ἄλλων οἱ Τουρκαλβανοὶ
μὲ ἔδεσαν κ' ἐμένα, καὶ ψωμὶ ξηρὸν
ἕνα κομμάτι μ' ἔρριξαν. Ἐγνώρισα
ταῖς σκλαβωμέναις· ἦσαν Χορμοβίτισσαις,
καθὼς κ' ἐκείναις παρευθὺς μ' ἐγνώρισαν.
Ταῖς ἐρωτῶ, τί ἔγεινεν ὁ ἄνδρας μου;
Μὲ λέγουν, Ἐσκοτώθη. Ὁ πατέρας μου;
Κ' ἐκεῖνος. Ἡ μητέρα, τὰ ἀδέλφια μου;
οἱ συγγενεῖς μου; Ἄλλοι κατεσφάγησαν,
ἄλλ' εἰς τὰς φλόγας ζῶντες κατεκάησαν.
Πρὶν φθάσω τὸ κομμάτι τὸ ξηρὸ ψωμὶ
νὰ τὸ τελειώσω, ἔπεσ' ἀπ' τὰ χέρια μου.
Δὲν ἐκρατούμην· τῶν δακρύων ἔσπασεν
ὁ χείμαρρος, καὶ τότε ἤρχισαν μ' ἐμὲ
τοὺς θρήνους καὶ αἱ ἄλλαι, καὶ μετ' οὐ πολὺ
ὅλος ἐκεῖ ὁ λόγκος ἀπὸ τοὺς κλαυθμοὺς
τῶν γυναικῶν ἀντήχει καὶ τῶν Ἀλβανῶν
τὰς βλασφημίας κ' ὕβρεις. Ἀπ' τὰ Γιάννινα
ἦλθαν κατόπιν πλούσιοι Χριστιανοὶ
σ' τοὺς Ἀρβανίταις καὶ μᾶς ἐξηγόρασαν.
Ἐμένα μ' ἐξηγόρασ' ὁ πατέρας σου,
γιατί 'ταν φίλος τοῦ πατρός μου, καὶ ἀπ' ἐκεῖ
ξεκίνησα μαζί του γιὰ τὰ Γιάννινα.
Σ' τὸν δρόμον — δοκιμάζω, Εὐφροσύνη μου,
σ' τὸν δρόμον νὰ βυζάξω τὸ παιδί μου, καὶ
— πῶς νὰ τὸ εἴπω, ὦ Θεέ μου τοῦτο, πῶς; —
ἦτο νεκρόν. Ἀκούεις, κόρη μου; νεκρὸν
τὸ ὀρφανόν μου, τὸ βασανισμένον μου,
τὸ δυστυχές μου τέκνον.

[Συνέχει δι' ὑπερτάτης βίας τοὺς λυγμούς της].

—Τό' φερα νεκρὸν
ἐδῶ σ' τὰ Ἰωάννινα καὶ τό 'θαψα.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ [ἐνδακρυς].

Ὦ σὺ δυστυχεστάτη πάσης γυναικός,
ταλαίπωρή μου Νάσω, ὦ γλυκειά μου
καὶ ἀκριβὴ μητέρα!

Η ΔΕΣΠΟΙΝΙΣ ΛΑΣΕΓΛΙΕΡ

[Μυθιστορία Ἰουλίου Σανδώ].

Συνέχεια (τεῦχ. 121).

Ἀλλ' ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Κλαὶν δὲν ἦτο ὁ μαρκήσιος ὁ μόνος πάσχων· δὲν ἀναφέρομεν τὴν κυρίαν Βωμπέρ, ἥτις εὑρίσκετο εἰς ἀμηχανίαν καὶ ταραχὴν μὴ προβλέπουσα αἴσιον τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιχειρήσεώς της, ἀλλὰ καὶ ἡ Ἑλένη καὶ ὁ Βερνάρδος εἶχον καὶ αὐτοὶ ἀπολέσει τὴν γαλήνην καὶ τὴν φαιδρότητά των. Ἡ δεσποινὶς Λασεγλιὲρ πρὸ πολλοῦ ἠρώτα ἑαυτήν, διατὶ γράφουσα πρὸς τὸν Ῥαοὺλ δὲν ἐτόλμησέ ποτε νὰ πληροφορήσῃ αὐτὸν περὶ τῆς παρουσίας τοῦ Βερνάρδου; Ἐφοβεῖτο ἴσως, μὴ ὁ νεαρὸς βαρῶνος, ὅστις οὐδέποτε ἠνέχθη τὸν Σταμπλῆ, χλευάσῃ αὐτήν. Ἀλλὰ διατί οὐδ' εἰς τὸν Βερνάρδον ἀνέφερέ ποτε ὅτι ἦτο μεμνηστευμένη μὲ τὸν υἱὸν τῆς βαρωνίδος; Ἐνίοτε ἐφαίνετο αὐτῇ ὅτι ἐξαπατᾷ καὶ τὸν μὲν καὶ τὸν δέ. Διατί ἀπό τινος καιροῦ ἀόριστος φόβος κατελάμβανεν αὐτὴν ἐπὶ τῇ σκέψει ὅτι μέλλει νὰ ἐπανέλθῃ ὁ Ῥαοὺλ; Διατί, ἐνῷ πρότερον αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ μνηστῆρός της ἠυχαρίστουν, ἐὰν ὄχι κατέθελγον αὐτήν, διατί νῦν δὲν διήγειραν ἐν τῇ καρδίᾳ της εἰ μὴ παράδοξον ἀνησυχίαν; Εἰς ὅλας ταύτας τὰς ἐρωτήσεις ὁ νοῦς αὐτῆς ἐταράττετο· ἀλλὰ δὲν ἦσαν μόνον ταῦτα τὰ θλίβοντα αὐτήν· ἐνόει προσέτι ὅτι συνέβαινον περὶ αὐτὴν μυστηριώδη καὶ ὕποπτα πράγματα· ἡ μελαγχολία τοῦ πατρός της, ἡ αἰφνίδιος ἀναχώρησις τοῦ Ῥαοὺλ, ἡ παρατεταμένη αὐτοῦ ἀπουσία, οἱ τρόποι τῆς βαρωνίδος, ταῦτα πάντα ἐφόβιζον τὴν ἀθῶαν καὶ λεπτὴν ἐκείνην συνείδησιν, ἣν ἡ ἐλαχίστη πνοὴ ἤρκει νὰ ταράξῃ· ὅθεν ὠχρότης ἐκάλυψε τὰς ῥοδοχρόους πρότερον παρειάς της καὶ νέφος μελαγχολίας ἐσκίασε τοὺς ὡραίους αὐτῆς ὀφθαλμούς. Ὅπως δὲ ἐξηγήσῃ τὴν ταραχὴν καὶ τὴν θλῖψιν, ἣν ἠσθάνετο ὁσάκις εὑρίσκετο πλησίον τοῦ Βερνάρδου, προσεπάθησε νὰ μισήσῃ αὐτόν, ἀνεγνώρισεν ὅτι ἀφ' ἧς ἡμέρας ὁ ξένος ἐκεῖνος εἰσῆλθεν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός της, διεταράξε τὴν γαλήνην καὶ τὴν εὐδαιμονίαν της, κατηγόρησεν αὐτὸν ἐνδομύχως, διότι ἐδέχθη τοσοῦτον εὐκόλως φιλοξενίαν παρ' οἰκογενείας, ἣν ὁ πατὴρ αὐτοῦ εἶχεν ἀπογυμνώσει· ἐσκέφθη ὅτι θὰ ἦτο καλλίτερον, ἀντὶ νὰ μένῃ ἐνταῦθα ἀργός, ἐὰν ἀνεχώρει καὶ ἐὰν ἀφιέρωνε τὴν νεότητα καὶ τὴν ἀνδρίαν του ὑπὲρ εὐγενεστέρου σκοποῦ, δυσηρεστήθη διότι δὲν εὗρισκεν εἰς αὐτὸν περισσοτέραν ὑπερηφάνειαν ἢ ἀξιοπρέπειαν καὶ προσεπάθησε νὰ προσκολληθῇ δι' ὅλης αὐτῆς τῆς δυνάμεως εἰς τὸν κύριον Βωμπέρ· οὕτω λοιπὸν ἐκλαμβάνουσα τὴν εὐσυνειδησίαν αὐτῆς ὡς μῖσος, ἀπεμακρύνθη βαθμηδὸν τοῦ Βερνάρδου, παρῄτησε τοὺς μετ' αὐτοῦ περιπάτους, δὲν ἐνεφανίζετο πλέον εἰς τὴν αἴθουσαν καὶ ἔζη ἀποσυρμένη εἰς τὸ δωμάτιόν της. Ἀλλ' ὁ Βερνάρδος, περιοριστθεὶς εἰς τὴν συναναστροφὴν τοῦ μαρκησίου καὶ τῆς βαρωνίδος, ἀφ' ὅτου ἡ δεσποινὶς Λασεγλιὲρ δὲν ἦτο πλέον ἐκεῖ ὅπως καλύπτῃ διὰ τῆς ἀθωότητος καὶ τῆς καλλονῆς της τὰς ῥαδιουργίας τὰς ὑραινομένας πέριξ αὐτοῦ, ἔγεινε σκυθρωπός, ἰδιότροπος καὶ ὀξύθυμος. Ἀλλὰ τότε ὁ μαρκήσιος ἔλαβεν αἴφνης ἀπόφασιν ἀξίαν ὅλων ἐκείνων τῶν ἐπιθέτων, ἅτινα ἡ madame de Sévigné ἐπεσώρευσεν ἐν μιᾷ τῶν ἐπιστολῶν της, καθ' ἣν ἀνέφερε τὸ συνοικέσιον ἐγγονῆς τινος Ἐρρίκου τοῦ τετάρτου μετὰ δευτεροτόκου υἱοῦ ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Γασκόνων, ἀπεφάσισε δηλαδὴ νὰ παραβῇ τὰς ἀρχάς του, νὰ καταπνίξῃ τὸ μῖσός του καὶ ν' ἀκολουθήσῃ τὴν συμβουλὴν ἐκείνην, ἣν ὁ κύριος Δετουρνὲλ ὑπέδειξεν αὐτῷ ὡς μόνον μέσον σωτηρίας.

Γ'

Ἀρ' ὅτου ὁ μαρκήσιός μας ἔσχε τὴν συνομιλίαν ἐκείνην μετὰ τοῦ κυρίου Δετουρνέλ, δὲν ἠδυνήθη πλέον οὔτε νὰ φάγῃ, οὔτε νὰ κοιμηθῇ· διότι μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης, χάρις εἰς τὸ εὐτράπελον τοῦ πνεύματός του, χάρις εἰς τὴν ἐπιπολαιότητα τοῦ χαρακτῆρός του, εἶχε δυνηθῆ νὰ διατηρήσῃ ἐλπίδας τινάς· δὲν εἶχε μὲν πλέον, εἶναι ἀληθές, τὴν ἀγέρωχον ἐκείνην εἰρωνείαν, ἣν ἔδειξε κατ' ἀρχάς, ἀλλὰ συχνότατα ἐπανεύρισκε τὴν ζωηρότητα καὶ τὴν εὐθυμίαν τοῦ χαρακτῆρός του· διότι τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ὡμοίαζε πρὸς εὐκίνητον ψυχήν, ἥτις καίτοι πληγωθεῖσα ἵπτατο εἰσέτι ἀπὸ ἄνθους εἰς ἄνθος, ὅτε ὁ ἀποτρόπαιος ἐκεῖνος νομομαθής, συλλαβὼν αὐτήν, τὴν προσήρμοσε ζῶσαν ἐπὶ τῆς πραγματικότητος διὰ σιδηρᾶς καρφίδος· καὶ ἔκτοτε ὁ μαρκήσιος ὑρίστατο διηνεκὲς μαρτύριον. Τί νὰ γείνῃ; Τί ν' ἀποφασίσῃ; Ἡ μὲν ὑπερηφάνεια παρεκίνει αὐτὸν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ μέγαρον τῶν προγόνων του καὶ ν' ἀποσυρθῇ ἀξιοπρεπῶς, ἀλλ' ὁ ἐγωϊσμὸς ἦτο ἐντελῶς ἀντιθέτου γνώμης· διότι ἐὰν ἡ ὑπερηφάνεια προέτεινεν αὐτῷ ἰσχυροὺς λόγους, ὁ ἐγωϊσμὸς ἀντέταττεν ἄλλους ἐπίσης ἰσχυροὺς, ἐὰν οὐχὶ ἰσχυροτέρους. Τὸ γῆρας ἐπήρχετο, ἡ ἀρθρῖτις ἐβασάνιζεν αὐτὸν καὶ εἰκοσιπενταετὴς ἐξορία καὶ στερήσεις εἶχον θεραπεύσει αὐτὸν ἐκ τῶν ἱπποτικῶν ἐνθουσιασμῶν τῆς νεότητος, ἡ δὲ πτωχεία ἦτο αὐτῷ τοσούτῳ μᾶλλον ἐπαχθὴς καθ' ὅσον εἶχεν ἄλλοτε γνωρίσει αὐτὴν ἐκ τοῦ σύνεγγυς. Διὰ νὰ εἴπωμεν δὲ τὰ πάντα, καίτοι οὐδένα ἄλλον ἠγάπα περισσότερον ἑαυτοῦ, ἐλάτρευεν ὅμως τὴν θυγατέρα του καὶ ἡ καρδία του ἐθλίβετο ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ ὅτι ἡ ὡραία ἐκείνη ὕπαρξις ἡ ἐγκλιματισθεῖσα ἐν τῇ πολυτελείᾳ καὶ τῇ λαμπρότητι, ἔμελλε πάλιν νὰ ζήσῃ ἐν τῇ ψυχρᾷ καὶ μελαγχολικῇ ἀτμοσφαίρᾳ, ἥτις περιέβαλλε κατ' ἀρχὰς τὴν κοιτίδα της. Ἐδίσταζε λοιπόν· πλεῖστοι ἄλλοι καίτοι μὴ ἑξηκοντούτεις, καίτοι μὴ πάσχοντες ὑπὸ ἀρθρίτιδος καὶ μὴ ἔχοντες ὡς δικαιολόγησιν θυγατέρα ἀξιολάτρευτον, ἤθελον διστάσει ὡς αὐτός· ἀλλ' ὅθεν καὶ ἂν ἐστρέφετο ὁ κύριος Λασεγλιέρ, δὲν ἔβλεπεν εἰ μὴ τὴν καταστροφὴν ἢ τὴν αἰσχύνην καὶ οὐδ' αὐτὴ

ἡ κυρία Βωμπὲρ μὲ τὸ ἀμετάβλητον αὐτῆς,—*Θὰ ἴδωμεν, θὰ περιμείνωμεν,*— ἠδύνατο πλέον νὰ καθησυχάσῃ αὐτόν. Ἐκτὸς τούτου ὁ εὐπατρίδης μας ᾐσθάνετο ἐνδόμυχον δυσαρέσκειαν κατ' αὐτῆς διὰ τὸ ταπεινὸν πρόσωπον, ὅπερ ἐπὶ ἓξ ἤδη μῆνας ἠνάγκαζεν αὐτὸν νὰ ὑποκρίνηται. Εἰς συμπλήρωσιν δὲ τῶν δυστυχιῶν του, ἀπό τινος καιροῦ ὁ Βερνάρδος μετέβαλεν ὕφος καὶ τοῦτο ἐφόβιζε τὸν μαρκήσιον· ὅθεν ἀφ' ὅτου ἡ Ἑλένη δὲν ἔθελγε πλέον αὐτοὺς διὰ τῆς παρουσίας της, αἱ ἡμέραι παρήρχοντο μελαγχολικαὶ καὶ αἱ νύκτες ἔτι μελαγχολικώτεραι·διότι τὴν μὲν πρωΐαν,μετὰ τὸ πρόγευμα εἰς τὸ ὁποῖον δὲν παρευρίσκετο πλέον ἡ δεσποινὶς Λασεγλιέρ, ὁ Βερνάρδος ἀφίνων τὸν μαρκήσιον εἰς τὰς σκέψεις του, ἐξήρχετο ἔφιππος καὶ δὲν ἐπανήρχετο εἰ μὴ τὴν ἑσπέραν καὶ τότε σκυθρωπότερος καὶ πλέον εὐερέθιστος παρ'ὅσον εἶχεν ἀναχωρήσει. Τὴν δὲ ἑσπέραν, μετὰ τὸ γεῦμα, ἡ Ἑλένη ἀπεσύρετο ἀμέσως εἰς τὰ δωμάτιά της καὶ ὁ Βερνάρδος ἔμενε μόνος εἰς τὴν αἴθουσαν μετὰ τοῦ μαρκησίου καὶ τῆς βαρωνίδος, ἥτις ἀποτεθαρρυμμένη, ὡς ἦτο, δὲν ἤζευρε πλέον τί νὰ ἐπινοήσῃ ὅπως καταστήσῃ τὰς ἀτελευτήτους ἐκείνας ὥρας ὀλιγώτερον μελαγχολικάς. Ἀλλ' ὁ Βερνάρδος ἔρριπτεν ἐνίοτε ἐπ' αὐτῶν βλέμμα τόσον παράδοξον, ὥστε ἔκαμνεν ἀμφοτέρους νὰ ῥιγιῶσι· διότι αὐτός, ὁ ὑπομείνας τὰ πάντα ἐν ὅσῳ ἡ δεσποινὶς Λασεγλιὲρ ἦτο ἐκεῖ, ἐξήπτετο νῦν καὶ ἠρεθίζετο μὲ τὸ παραμικρόν, ἀντὶ δὲ ν' ἀφηγῆται πολέμους, ἦτο πάντοτε ἕτοιμος ὁ ἴδιος εἰς ἔριδας καὶ φιλονεικίας. Ὅτε δὲ ἀπεσύρετο χωρὶς νὰ θλίψῃ τὴν χεῖρα τοῦ γηραιοῦ εὐπατρίδου, κάτωχρος καὶ ψυχρὸς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ τῆς ὀργῆς, μένοντες οἱ δύο οὗτοι μόνοι παρὰ τὴν ἑστίαν ἐθεώρουν ἀλλήλους ἐν σιγῇ.

— Λοιπόν, κυρία βαρωνίς ; ἔλεγεν ὁ μαρκήσιος.

— Λοιπόν, κύριε μαρκήσιε, θὰ ἴδωμεν, θὰ περιμείνωμεν , ἐπανελάμβανεν εἰσέτι ἡ κυρία Βωμπέρ. Καὶ μετὰ τοῦτο ὁ μαρκήσιος ἐβυθίζετο πάλιν εἰς τὰς θλιβεράς του σκέψεις · διότι ἡμέραν μεθ' ἡμέραν περιέμενεν ἐναγωνίως, ὅτι ἤθελε προσκληθῆ νὰ κενώσῃ τὴν θέσιν. Καὶ δὲν ἦτο τοῦτο μόνον τὸ ταράττον αὐτόν, ἀλλ'ἐγνώριζε πρὸς τούτοις κάλλιστα, ὅτι ἦτο ἐν τῷ τόπῳ, ὡς εἶπεν ὁ κύριος Δετουρνέλ,ἀντικείμενον ἐμπαιγμοῦ καὶ μίσους, αἱ δὲ ἀνώνυμοι ἐπιστολαί, ἐνασχόλησις ἀρκετὰ συνήθης εἰς τοὺς ἐπαρχιώτας, παρεῖχον καθ' ἑκάστην νέαν ἀφορμὴν θλίψεως εἰς τὴν ἤδη ἀλγοῦσαν καρδίαν του· διότι ἡμέρα δὲν παρήρχετο χωρὶς νὰ λάβῃ μίαν· καὶ αἱ μὲν ἐχλεύαζον αὐτὸν ὡς ἀριστοκράτην, αἱ δὲ κατηγόρουν αὐτὸν ὡς ἀγνώμονα, ὡς ζητοῦντα ν' ἀποκληρώσῃ τὸν υἱόν, ἀφοῦ πρῶτον δολίως ἀπεγύμνωσε τὸν πατέρα αἱ πλεῖσται ἐξ αὐτῶν συνωδεύοντο καὶ ὑπὸ γελοιογραφιῶν, αἵτινες ἐπιτυχέστατα συνεπλήρουν τὰ περιεχόμενα τῆς ἐπιστολῆς. Ἦτο, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀγχόνη, ἀφ' ἧς ἐκρέματο γελοῖός τις παριστῶν μαρκήσιον ἀναμφιβόλως. Εἰς ἐπίμετρον δὲ τῆς ἀνησυχίας του αἱ ἐφημερίδες, ἃς ἀφ' ἧς ἡμέρας ἤκουσε τὴν γνωμοδότησιν ἐκείνου τοῦ δικανικοῦ χρησμοῦ ἀνεγίνωσκε προσεκτικῶς, ἔβριθον τρομερῶν προρρήσεων καὶ καθ' ἑκάστην τὸ κόμμα τῶν φιλελευθέρων παρωμοιάζετο πρὸς πυροπολικὸν ἕτοιμον ν'ἀνατινάξῃ τὴν μόλις ἐπανορθωθεῖσαν μοναρχίαν. Οὕτω λοιπὸν οἱ λόγοι τοῦ σατανικοῦ γέροντος ἐπεβεβαιοῦντο καθ' ἑκάστην καὶ ὁ κύριος Λασεγλιὲρ περίφοβος δὲν ὠνειρεύετο πλέον εἰ μὴ ἐπαναστάσεις, φυλακίσεις καὶ λαιμητόμους. Τὴν νύκτα ἀκούων τοὺς συριγμοὺς τοῦ ἀνέμου ἀνεκάθητο ἔντρομος ἐπὶ τῆς κλίνης του, νομίζων ὅτι ἤκουσε τὸν μασσαλιωτικὸν παιᾶνα· τέλος ὅτε καταβεβλημένος ὑπὸ τῆς ἀγωνίας κατώρθωνε νὰ κοιμηθῇ, ἔβλεπε καθ' ὕπνον τὴν εἰδεχθῆ μορφὴν τοῦ νομομαθοῦς, ὅστις διανοίγων τὰ παραπετάσματα τῆς κλίνης του, ἐφώνει αὐτῷ·—«Νύμφευσον τὴν θυγατέρα σου μετὰ τοῦ Βερνάρδου».Ἀλλ'ὁ μαρκήσιος δὲν ἦτο ἐκ τῶν δυναμένων νὰ μείνωσιν ἐπὶ πολὺ εἰς τοιαύτην δύσκολον θέσιν· διότι δὲν εἶχεν οὔτε τὴν ὑπομονήν, οὔτε τὴν ἐπιμονὴν τῶν δραστηρίων καὶ ἰσχυρῶν χαρακτήρων. Ἄπελπις λοιπόν, τεταραγμένος, προσπαθῶν ἐναγωνίως νὰ ἐξέλθῃ τῆς ἀδιεξόδου στενωποῦ ἔνθα ἀπεπλάνησαν αὐτὸν καὶ μὴ κατορθώνων τοῦτο, ἐφαίνετο, ὅτι ἔμελλε νὰ καταφύγῃ εἰς βιαιόν τι κίνημα, ἀλλ' οὐδείς, μηδὲ τῆς κυρίας Βωμπὲρ ἐξαιρουμένης , ἠδύνατο νὰ προΐδῃ ὁποία βόμβα ἔμελλε νὰ ἐκραγῇ, ἐκτὸς τοῦ κυρίου Δετουρνὲλ τοῦ θέσαντος τὸ πῦρ εἰς τὴν θρυαλλίδα.

Ἑσπέραν τινὰ τοῦ Ἀπριλίου ἡ κυρία Βωμπὲρ καθημένη μόνη μετὰ τοῦ μαρκησίου ἐφαίνετο σύννους καὶ τεταραγμένη· τὸ βλέμμα της ἦτο προσηλωμένον ἐπὶ τῆς ἀνθρακιᾶς τῆς ἑστίας καὶ ἐὰν παρετήρει τις αὐτὴν προσεκτικῶς, ἠδύνατο νὰ πεισθῇ ὅτι κρυφία τις ἀνησυχία κατετάραττεν αὐτήν· εἶχε τὸ μέτωπον συνωφρυομένον· ἤθελε δέ εἴπει ὅτι ὁ ἐγωϊσμὸς συνέστελλε βιαίως τὰ ἄλλοτε μειδιῶντα χείλη της· καὶ πραγματικῶς ἡ γυνὴ ἐκείνη εἶχε σπουδαίους λόγους ν' ἀνησυχῇ· διότι ὡς ἔβαινον τὰ πράγματα, ἡ λύσις προεμηνύετο ἀπελπιστική· ἤρχιζε λοιπὸν ἤδη νὰ ἐρωτᾷ ἑαυτήν, μήπως ἀντὶ νὰ περιπλέξῃ ἄλλους εἰς τὰ δίκτυά της ἐνέπεσεν αὐτὴ ἡ ἰδία ἐντὸς αὐτῶν ; Ἦτο ἀναμφισβήτητον πλέον , ὅτι ὁ Βερνάρδος ζῶν ἐν τῷ μεγάρῳ Λασεγλιέρ, ἔζη ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ οἴκῳ· ναὶ μὲν δὲν εἶχεν εἰσέτι ἀπολέσει ἐντελῶς πᾶσαν ἐλπίδα, ἀλλὰ προέβλεπεν ὅτι πιθανώτερον ἦτο ὅτι ταχιον ἢ βράδιον ὁ κύριος Λασεγλιὲρ καὶ ἡ θυγάτηρ του ἤθελον προσκληθῆ νὰ κενώσωσι τὴν θέσιν. Ἡ βαρωνὶς λοιπὸν ἐσχεδίαζεν ἤδη ποίαν διαγωγὴν ἔμελλε ν' ἀκολουθήσῃ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ· διότι δὲν ἤθελε κατ' οὐδένα τρόπον νὰ νυμφευθῇ ὁ υἱός της τὴν δεσποινίδα Λασεγλιὲρ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἄλλης προικὸς ἢ τῆς νεότητος, τῆς χάριτος καὶ τῆς καλλονῆς της

καὶ ἐσκέπτετο ἤδη τίνι τρόπῳ ἤθελε ἀποσύρει ἀπ' αὐτῆς καὶ ἀπὸ τοῦ πατρός της τὸν λόγον καὶ τὴν χεῖρα τοῦ Ῥαούλ. Τοῦτο ἦτο ἀπό τινων ἑβδομάδων τὸ αἴτιον τῆς ἀνησυχίας, ἣν προσεπάθει νὰ κρύπτῃ.

Ἀλλ' ἐνῷ τοιαῦτα διελογίζετο ἡ κυρία Βωμπέρ, ὁ μαρκήσιος καθήμενος πλησίον αὐτῆς ἦτο καὶ αὐτὸς βυθισμένος εἰς τὰς σκέψεις του· διότι ἐζήτει νὰ εὕρῃ τίνι τρόπῳ ἤθελε προκαλέσει τὴν μάχην, ἣν ἐσχεδίαζε, καὶ πῶς ἔμελλε ν' ἀποσύρῃ ἀπὸ τῆς βαρωνίδος καὶ τοῦ υἱοῦ της τὸν λόγον καὶ τὴν χεῖρα τῆς Ἑλένης.

— Ὁ ἀτυχὴς μαρκήσιος, ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν ἡ βαρωνὶς ῥίπτουσα ἐνίοτε ἐπ' αὐτοῦ βλέμμα λαθραῖον. Ποία συμφορὰ δι' αὐτὸν ἐὰν καταντήσωμεν ἕως ἐκεῖ! Τὸν γνωρίζω· παρηγορεῖται ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ, ὅτι ὅ,τιδήποτε ἤθελε συμβῇ αὐτῷ ἡ θυγάτηρ του θέλει γείνει βαρωνὶς Βωμπέρ. Μὲ ἀγαπᾷ, τὸ γνωρίζω, καὶ εἶναι εἴκοσι σχεδὸν ἔτη, ἀφότου συνείθισε μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι οἱ οἰκογενειακοί μας δεσμοὶ θέλουσι συσφιγχθῆ ἔτι μᾶλλον διὰ τοῦ γάμου τῶν τέκνων μας· εἶναι ἐξαίρετος φίλος ! πόθεν θέλω ἀντλήσει τὸ θάρρος νὰ πληγώσω αὐτὸν καὶ νὰ καταστρέψω τὴν τελευταίαν ἐλπίδα του! Εἶμαι βεβαία ὅτι μέλλω νὰ ὑποστῶ πάλην ἐναγώνιον, ὅτι θά μοι κάμῃ πικρὰ παράπονα καὶ ἐν τῇ παραφορᾷ του θέλει μοι εἴπει βεβαίως, ὅτι ἐπωφθαλμίων ἐπὶ τῆς περιουσίας του καὶ ὅτι ἅμα ἔχασε τὰ πάντα ἔστρεψα αὐτῷ τὰ νῶτα. Ἀλλὰ θὰ ἀντιστῶ γενναίως καὶ κατ' αὐτοῦ καὶ κατ' ἐμαυτῆς· θὰ προσπαθήσω ν' ἀποδείξω αὐτῷ ὅτι ἤθελεν εἶσθαι ἀπερίσκεπτον νὰ συνδέσωμεν τὰς δύο πτωχείας μας, ὅτι ἤθελεν εἶσθαι ἀπάνθρωπον νὰ καταδικάσωμεν τὴν γενεάν του καὶ τὴν ἰδικήν μου εἰς μυρίας ταλαιπωρίας καὶ στερήσεις. Θὰ πεισθῇ ἐπὶ τέλους καὶ θὰ κλαύσωμεν, θὰ θρηνήσωμεν ὁμοῦ. Ἔπειτα ἔρχεται ἡ θλίψις τῆς Ἑλένης καὶ ἡ ἀγανάκτησις τοῦ Ῥαούλ. Ἀλλοίμονον ! τὰ δύο ταῦτα παιδία λατρεύονται ἀμοιβαίως, ὁ Θεὸς ἔπλασε τὸ ἓν διὰ τὴν εὐτυχίαν τοῦ ἄλλου! Ἀλλὰ θὰ μεταχειρισθῶ τὴν γλῶσσαν τῆς λογικότητος· θὰ τὰ πείσω καὶ αὐτὰ καὶ μετὰ ἓξ μῆνας ὅταν θὰ ἦναι πλέον παρηγορημένα,θὰ νυμφεύσω τὸν Ῥαούλ μου μὲ τὴν θυγατέρα οὐτιδανοῦ τινος νεοπλούτου, ὅστις θὰ γείνῃ εὐδαίμων ἐξευγενίζων τὸ αἷμά του καὶ ἀποτρίβων τὸν ῥύπον τῶν ταλλήρων του. Ὅσον δὲ διὰ τὸν μαρκήσιον , εἶναι παραπολὺ προσκεκολλημένος εἰς τοὺς προγόνους του καὶ εἰς τὰς ἀρχαίας ἰδέας ὥστε νὰ καταδεχθῇ ποτε νὰ πλουτήσῃ νυμφεύων τὴν θυγατέρα του μετὰ μὴ εὐπατρίδου. Ἀφοῦ λοιπὸν ἀγαπᾷ τόσον τὰς περγαμηνάς, καλά ! θὰ προσπαθήσωμεν νὰ εὕρωμεν διὰ τὴν Ἑλένην ξεπεσμένον τινὰ εὐπατρίδην καὶ θὰ στείλω τότε τὸν μαρκήσιον νὰ τελειώσῃ τὰς ἡμέρας του εἰς τὸν οἶκον τοῦ γαμβροῦ του.

Τοιαῦται ἦσαν αἱ σκέψεις τῆς κυρίας Βωμπέρ, ἐπὶ τῇ ὑποθέσει βεβαίως, ὅτι ἡ ἔκβασις τῶν πραγμάτων ἤθελεν εἶσθαι δυσάρεστος. Ἐν τούτοις δὲν εἶχεν εἰσέτι ἀπολέσει ἐντελῶς πᾶσαν ἐλπίδα, διότι ἐγνώριζε τὴν Ἑλένην καὶ εἶχε σπουδάσει τὸν Βερνάρδον.Καίτοι δὲ δὲν ὑπώπτευε διόλου τί συνέβαινεν ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς νεαρᾶς κόρης, πρᾶγμα, ὅπερ καὶ ἡ Ἑλένη αὐτὴ ἐν τῇ ἀθωότητί της ἠγνόει, ἡ βαρωνὶς ἠδυνήθη ὅμως ν' ἀναγνώσῃ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ νεανίου καὶ εἶχεν ἐννοήσει τὸ μυστικόν του καὶ πρὸ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου. Εἶχε λοιπὸν ἀόριστόν τινα ἰδέαν, ὅτι ἠδύνατο νὰ ἐπωφεληθῇ τῆς σχέσεως τῶν δύο ἐκείνων εὐγενῶν ψυχῶν· ᾐσθάνετο ὅτι ἐλάχιστόν τι περιστατικόν, ἐλαχίστη τις σύγκρουσις, ἔμελλε νὰ τρέψῃ τὰ πράγματα πρὸς τὸ συμφέρον της. Ἀλλὰ πῶς ; Ἀλλὰ τί ; Ὁ νοῦς της ἐχάνετο καὶ ἡ εὐφυΐα της, ἡ ἡττηθεῖσα, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀπελπισθεῖσα ἐξανίστατο ἐναντίον τῆς ἰδίας αὐτῆς ἀδυναμίας.

— Ἡ ἀτυχὴς βαρωνίς ! ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν ὁ μαρκήσιος ῥίπτων ἐνίοτε βλέμμα δειλὸν ἐπ' αὐτῆς, εἶναι πολὺ μακρὰν τοῦ νὰ ὑποπτεύσῃ ὁποῖον κτύπημα ἑτοιμάζομαι νὰ καταφέρω αὐτῇ. Ἀλλ' ἐὰν λάβῃ τις ὅλα ὑπ' ὄψιν, εἶναι ἀγαθὴ καί πιστὴ φίλη, εἶναι ψυχὴ τιμία εἰλικρινής· ὅ, τι δὲ καὶ ἂν ἔκαμε , εἶμαι βέβαιος ὅτι ἔκαμε ταῦτα μεριμνῶσα μόνον περὶ τῆς εὐτυχίας μου· στοιχηματίζω ὅτι δι' αὐτὴν τὴν ἰδίαν ἡ μόνη αὐτῆς φιλοδοξία εἶναι νὰ ἴδῃ τὸν Ῥαούλ της νυμφευόμενον τὴν Ἑλένην μου. Εἶμαι βέβαιος ὅτι, ὅ,τιδήποτε καὶ ἂν ἤθελέ μοι συμβῇ, ἤθελε σπεύσει νὰ δεχθῇ τὴν θυγατέρα μου καὶ ἐμὲ εἰς τὸν μικρόν της πύργον καὶ ἤθελε λογίσει ἑαυτὴν εὐτυχῆ διαμοιραζομένη μεθ'ἡμῶν τὴν μικρὰν περιουσίαν της· διότι εἶναι ἀρκετὸν διὰ τὴν ὑπερηφάνειάν της,ἀρκετὸν διὰ τὴν εὐτυχίαν της τὸ νὰ νυμφευθῇ ὁ υἱός της μίαν Λασεγλιέρ. Ἀγαθὴ καὶ στοργικὴ φίλη ! Θὰ ἦτο καὶ εἰς ἐμὲ ἐπίσης πολὺ εὐχάριστον ἐὰν ἠδυνάμην νὰ πραγματοποιήσω ὄνειρον τόσον ὡραῖον καὶ νὰ τελειώσω τὸν βίον μου πλησίον της, ἀλλὰ νῦν ὅταν μάθῃ ὅτι πρέπει νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἐλπίδα, ἣν ἐπὶ τόσα ἔτη τρέφει, θέλει ἐκραγῇ εἰς πικρὰ παράπονα. Ἀλλοίμονον ! ἴσως ἔχει δίκαιον. Ἐν τούτοις εἶναι εὐσυνείδητον νὰ ἐκθέσωμεν τὰ τέκνα μας εἰς τὰς ταλαιπωρίας τῆς πτωχείας; Εἶναι φρόνιμον νὰ δεθῶμεν διὰ σιδηρᾶς ἁλύσου, ἥτις ἀργὰ ἢ ὀγλίγωρα θέλει μᾶς πληγώσει ὅλους διὰ τοῦ βάρους της ; Ἡ βαρωνὶς ἔχει πολλὴν κρίσιν καὶ ἅμα παρέλθῃ ἡ πρώτη ὁρμὴ τῆς θλίψεώς της θὰ ἐννοήσῃ ὅτι ἔχω δίκαιον καὶ θὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν ἀνάγκην. Ὁ Ῥαοὺλ εἶναι νέος καὶ εὐειδής· ἐπειδὴ δὲ εἷς Βωμπὲρ δὲν θέλει καταδεχθῇ ποτὲ καὶ δικαίως, νὰ συνδεθῇ μετ' οἰκογενείας μὴ ἀριστοκρατικῆς, θὰ εὕρωμεν εὐκόλως εἰς τὰ περίχωρα ἀριστοκρατικήν τινα χήραν πλουσίαν, ἐπιθυμοῦσαν νὰ ἐξαγοράσῃ διὰ τῶν χρημάτων της καὶ δεύτερον ἔαρ εὐτυχίας.

Ἕπεται συνέχεια. ΑΡΕΙΝΟΗ Γ. ΠΑΠΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ.

ΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΕΝ ΟΛΛΑΝΔΙΑι

Τὸ ὁμιλεῖν περὶ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τοῦ βίου τῶν Ὁλλανδῶν γυναικῶν μετὰ ὕφους ἀνδρὸς παρουσιάζοντος τοὺς καρποὺς τῆς ἰδίας αὐτοῦ πείρας, καίτοι μᾆνάς τινας μόνον διατρίψαντες ἐν Ὁλλανδίᾳ, θὰ ἦτο οἴησις γελοιωδεστάτη καὶ αὐθάδης. Ὅθεν ὀφείλω νὰ περιορισθῶ ὅπως ἀφήσω νὰ λαλήσωσι τὰ βιβλία καὶ οἱ φίλοι.

Πλεῖστοι συγγραφεῖς μετεχειρίσθησαν τὰς Ὁλλανδικὰς γυναῖκας μετὰ πολλῆς ἀνευλαβείας. Οἱ μὲν τὰς ὠνόμασαν μηχανὰς παιδοποιητικάς, οἱ δὲ οἰκοδεσποίνας ἀπαθεῖς. Ἀνώνυμός τις δὲ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος μέχρι τοσούτου ἀφίκετο αὐθαδείας, ὥστε νὰ εἴπῃ ὅτι ἐν Ὁλλανδίᾳ οἱ μὲν ἄνδρες ἔχουσι τὴν ἕξιν νὰ ἐπιζητῶσι τὰς διασκεδάσεις αὐτῶν ἐν ταῖς τάξεσι τῶν ὑπηρετριῶν, αἱ δὲ γυναῖκες (καὶ ἐννοεῖ τὰς εὐγενεῖς κυρίας) δὲν ἔχουσι τάσεις ὑψηλοτέρας. Ἀλλ' αἱ ἰδέαι αὗται εἰσὶ κρίσεις, ἃς ἡ ἐκδίκησις ἐνέπνευσε προφανῶς εἴς τινα περιφρονηθέντα κομψευτήν. Ἡ κ. **Daniel Stern**, ἥτις ἐν τῇ ἰδιότητι γυναικὸς δέον νὰ ἔχῃ ἐπὶ τοῦ προκειμένου πάντῃ ἰδιάζουσαν αὐθεντείαν, λέγει ὅτι αἱ εἰρημέναι γυναῖκες εἰσὶν ὑπερήφανοι, τίμιαι, δραστήριαι καὶ ἄγναί. Τινὲς θέλουσι, φαίνεται, νὰ διαμφισβητήσωσι τὴν τοσοῦτον ἐκθειαζομένην ἠρεμίαν τῶν αἰσθημάτων αὐτῶν. «Εἰσὶ κοιμώμενα ὕδατα, ἔγραφεν ὁ **Esquiros**, ἀλλ' εἶνε γνωστὴ ἡ ῥήμη τῶν ἠρεμούντων ὑδάτων». «Εἰσὶν ἠφαίστεια πεπηγότα, ἔλεγεν ὁ **Heine**, ὅταν δὲ διαλυθῶσιν . . .!» Ἀλλ' ἐξ ὅσων ἀνέγνων κρίσεων ἡ σημαντικωτέρα εἶνε, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, ἡ τοῦ **Saint-Evremont**. Κατ' αὐτὸν αἱ Ὁλλανδαὶ δὲν ἔχουσιν ἀρκοῦσαν ζωηρότητα, ὅπως τὴν ἀνάπαυσιν τῶν ἀνδρῶν διαταράξωσιν. Ἐὰν ὑπάρχωσι μεταξὺ αὐτῶν πολλαὶ φιλάρεσκοι, οὐδὲν ὅμως ἔχει τις ἐλπίζειν παρ' αὐτῶν, εἴτε διότι εἰσὶ φρόνιμοι, εἴτε διότι εἰσὶ ψυχραί, ἡ δὲ ψυχρότης αὕτη ἐπέχει παρ' αὐταῖς τόπον ἀρετῆς.

Ἡμέραν τινὰ ἀνέφερα τὴν κρίσιν ταύτην τοῦ **Saint-Evremont** ἔν τινι ὁμηγύρει νέων ἐν Χάγῃ, καὶ ἠρώτησα αὐτοὺς ἀποτόμως· «Εἶνε τοῦτο ἀληθές;» Ἐκεῖνοι δὲ μειδιῶντες παρετήρησαν ἀλλήλους, καὶ εἷς ἐξ αὐτῶν ἀπεκρίθη· «Θὰ ἔλεγον . . . .» Ἄλλος εἶπε· «Μοὶ φαίνεται . . .» Τρίτος δέ τις· «Ἐνδεχόμενον. . .» Τελευταῖον ὅλοι ὡμολόγησαν ὅτι ἦτον ἀληθές. Μοὶ συνέβη δὲ νὰ συλλέξω ἐνδείξεις καταδεικνυούσας ὅτι τὰ πράγματα σήμερον ἔχουσιν ἀπαραλλάκτως, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ **Saint-Evremont**. Ὡμίλουν ἐν συναναστροφῇ τινι περὶ προσώπου βλακίζοντος ὀλίγον· «Καὶ ὅμως, ἔλεγέ τις, ὁ ἀνθρωπίσκος οὗτος εἶνε φοβερὰ γυναικομανής». —«Μήπως ταράττει τὴν ἡσυχίαν τῶν οἰκογενειῶν;» ἠρώτησα χρώμενος τῷ κοινῷ τύπῳ. Οἱ πάντες ἤρχισαν νὰ γελῶσι, καὶ εἷς ἐξ αὐτῶν ἀπεκρίθη· «Τί! νὰ ταράξῃ τις τὴν ἡσυχίαν τῆς οἰκογενείας ἐν Ὁλλανδίᾳ! Τοῦτο θὰ ἦτον εἷς τῶν δώδεκα ἄθλων τοῦ Ἡρακλέους». *Ἡμεῖς οἱ Ὁλλανδοί*, μοὶ εἶπεν ἡμέραν τινὰ ἕτερος φίλος, *δὲν εἴμεθα καρδιῶν κατακτηταί, καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποδῶμεν τοιοῦτοι, διότι δὲν εἴμεθα καμωμένοι πρὸς τοῦτο. Ἐν Ὁλλανδίᾳ οὐδὲν τὸ ψευδέστερον τοῦ περιφήμου ἐκείνου ὁρισμοῦ, ὅτι δηλαδὴ ὁ γάμος ὁμοιάζει πυλιόρκημέν φρούριον, καθ' ὃ, ὁ ἐκτὸς αὐτοῦ μένων, ἐπιθυμεῖ νὰ ἦνε ἐντός, ὁ δὲ ἐντός, ἐκτός. Παρ' ἡμῖν τοὐναντίον ὁ εὑρισκόμενος ἔσω, εἶνε εὐχαριστημένος, ὁ δὲ εὑρισκόμενος ἔξω, οὐδόλως σκέπτεται νὰ εἰσέλθῃ.* «Ἡ Ὁλλανδὴ γυνή, μοὶ εἶπεν ἄλλος, δὲν νυμφεύεται τὸν ἄνδρα, νυμφεύεται τὸν γάμον». Καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀληθεύει ὡς πρὸς τὴν Χάγην, πόλιν κομψήν, ἐν ᾗ ἡ γαλλικὴ ἐπιρροὴ εἶνε μεγάλη, ἀληθεύει κατ' ἰσχυρότερον λόγον περὶ τῶν ἄλλων πόλεων, ἐν αἷς τὰ ἀρχαιότροπα ἤδη διετηρήθησαν καθαρώτερα. Μετὰ τὰ εἰρημένα ἃς ἔλθωσιν οἱ κομψευόμενοι περιηγηταὶ νὰ εἴπωσι καὶ νὰ γράψωσιν ὅτι ἐν Ὁλλανδίᾳ οἱ ἄνθρωποι κοιμῶνται, καὶ ὅτι ἡ οἰκιακὴ εὐδαιμονία εἶνε *εὐδαιμονία ὀλίγον βάρους!* Ἡ γυνὴ ἐκείνη, ἥτις ἐξέρχεται ὀλίγον, χορεύει ὀλίγον, γελᾷ ὀλίγον, ἥτις δὲν ἐνασχολεῖται εἰμὴ περὶ τῶν τέκνων της, τοῦ συζύγου της καὶ τῶν ἀνθέων της, ἥτις ἀναγινώσκει βιβλία πραγματευόμενα περὶ θεολογίας καὶ βλέπει τὴν ὁδὸν ἐντὸς τοῦ κατόπτρου ὅπως μὴ ἐξέλθῃ εἰς τὸ παράθυρον, ἡ γυνὴ, λέγω, ἐκείνη, πόσον εἶνε ῥωμαντικωτέρα! . . . Ὦ! συγγνώμην, Ἀνδαλουσία, παρ' ὀλίγον νὰ εἴπω λέξιν σκληρὰν δι' ἐσέ!

Ἐξεπλάγην, ἰδὼν νεανίδας, φερούσας βραχέα ἐνδύματα καὶ μικρὰ *πανταλόνια* λευκά, ἐνῷ αἱ τῆς αὐτῆς ἡλικίας παρ' ἡμῖν κόραι φοροῦσιν ἐσθῆτα μακράν, καὶ ὁμοιάζουσι τέλειαι γυναῖκες. Ἐν Ὁλλανδίᾳ, ἔνθα ἡ ζωὴ εἶνε βραδεῖα, ἡ δὲ ἀνυπομονησία αἴσθημα ἄγνωστον, αἱ παιδίσκαι δὲν σπεύδουσιν ὅπως ἐγκαταλείψωσι τὰς ἕξεις καὶ τὴν ἐξωτερικὴν τῆς πολιτείας παράστασιν. Ἄλλως τε αὗται εἰσέρχονται φυσικῶς πολὺ βραδύτερον ἢ ἐν ἄλλαις χώραις εἰς τὴν κρίσιμον ἐκείνην ἡλικίαν, καθ' ἣν φαίνεται, ὡς λέγει ἀξιοθαυμάστως ὁ Ἀλέξανδρος **Manzoni**, ὅτι μυστηριώδης τις δύναμις ἐκδηλοῦται ἐν τῷ πνεύματι, ἥτις ἀνυψοῖ, κοσμεῖ καὶ ἐπιρρωνύει πάσας τὰς κλίσεις καὶ πάσας τὰς ἰδέας. Νεᾶνίς τις σπανίως νυμφεύεται πρὸ τοῦ εἰκοστοῦ ἔτους. Αἱ Ἰταλίδες καὶ Ἰσπανίδες, αἱ συνάπτουσαι γάμον κατὰ τὸ δέκατον τέταρτον καὶ δέκατον πέμπτον ἔτος, θεωροῦνται ἐν Ὁλλανδίᾳ ὡς ὄντα ἔκτακτα, καθότι ἐν αὐτῇ αἱ δεκαπενταετεῖς κόραι πορεύονται μόναι εἰς τὸ σχολεῖον μὲ τὴν κόμην λυτὴν ἐπὶ τῶν ὤμων καὶ οὐδεὶς σκέπτεται νὰ τὰς παρατηρήσῃ. Ἤκουσα μάλιστα νὰ ὁμιλῶσι σχεδὸν μετὰ φρίκης περὶ νέου τινὸς τῆς Χάγης κατηγορουμένου ὑπὸ ἄλλων ὅτι ἐπεδίωκε ἐρωτικὰς σχέσεις μετὰ κορασίων τῆς ἡλικίας ταύτης, ἅτινα παρ' αὐτοῖς εἰσὶν ἐπίσης ἱερὰ ὅσον καὶ ἡ παιδικὴ ἡλικία.

Ἑτέρα παρατήρησις, ἣν ποιεῖ τις τάχιστα ἐν πάσῃ ὁλλανδικῇ πόλει, πλὴν τοῦ Ἀμστερδὰμ, εἶνε ὅτι αἱ ὑπὸ τὸ κομψὸν ἔνδυμα κρυπτόμεναι φαῦλαι γυναῖκες δὲν ὑπάρχουσιν ἐκεῖ. Ἡ λάμψις καὶ ἐπίδειξις ἐκείνη, οἱ ἰδιαίτεροι ἐκεῖνοι τρόποι, οἱ ὁποῖοι σοὶ λέγουσι καθαρῶς περὶ ποίας πρόκειται, ἐλλείπουσιν ἐντελῶς ἢ σχεδὸν ἐντελῶς, καὶ δύναταί τις νὰ ᾖ βέβαιος ὅτι καὶ ἂν ὑπάρχῃ τι, τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ μεγάλου φυτωρίου τοῦ Σηκουάνα· «Προσέξατε, μοὶ ἔλεγον, Ὁλλανδοί τινες ἐλευθερόφρονες, εἴσθε ἐν προτεσταντικῷ τόπῳ, ἔνθα μεγίστη ὑποκρισία ὑπάρχει». Ἔστω, πλὴν τὸ κακὸν ὅπερ δύναταί τις νὰ ἀποκρύψῃ, δὲν εἶνε καὶ τόσον μέγα. Ἡ ἀμφίβολος κοινωνία δὲν ὑπάρχει, κυρίως εἰπεῖν, ἐν αὐτῇ. Δὲν συναντᾷ τις αὐτὴν δημοσίᾳ, οὐδ' ἐναποτυποῖ τὰ ἑαυτῆς ἴχνη ἐν τῇ φιλολογίᾳ, καὶ αὐτὴ ἡ γλῶσσα ἀρνεῖται νὰ ἑρμηνεύσῃ κἀνένα ἐκ τῶν ἀπειραρίθμων τόπων, τῶν συγκροτούντων τὴν διφορουμένην, αἰσχρὰν καὶ γελοίαν γλῶσσαν τῆς κοινωνίας ταύτης, ἐν χώραις ἐν αἷς ἐκτήσατο δικαίωμα πολιτογραφήσεως. Ἑτέρωθεν οὔτε οἱ πατέρες, οὔτε αἱ μητέρες δὲν κλείουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τῆς διαγωγῆς τῶν ἀγάμων αὐτῶν υἱῶν, καὶ ὅταν οὗτοι ὦσιν ἄνδρες τέλειοι. Ἡ οἰκογενειακὴ πειθαρχία δὲν παραδέχεται ἐξαιρέσεις ὑπὲρ τῶν μακρῶν γενείων, ἄλλως τε αὕτη ἔχει ἐπικούρους τὴν ψυχρότητα τῆς κράσεως τὴν ἕξιν τῆς οἰκονομίας καὶ τὸ σέβας πρὸς τὴν κοινὴν γνώμην.

***

Φθάσας εἰς **Leeuwarden**, ἠθέλησα νὰ ἴδω τὸ ὡραῖον φῦλον τῆς πρωτευούσης τῆς ἐπαρχίας Φρίζης. Ἀλλὰ πῶς νὰ ἱκανοποιήσω τὴν περιέργειάν μου ταύτην;

Ὁ οὐρανὸς ὑπέσχετο βροχὴν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, αἱ δὲ γυναῖκες θὰ ἔμενον πιθανῶς ἐγκεκλεισμέναι παρ' αὐταῖς. Ἔδει ὅθεν νὰ περιμείνω μέχρι τῆς πρωΐας τῆς ἑπομένης ἡμέρας, ἡ δὲ ἀνυπομονησία μὲ κατέτρωγεν. Κατ' εὐτυχίαν ὅμως μοὶ ἐπῆλθε μία ἐξ ἐκείνων τῶν φωτεινῶν ἰδεῶν, αἵτινες κατὰ τὰς μεγάλας περιστάσεις γεννῶνται καὶ ἐντὸς τῶν μικροτέρων ἐγκεφάλων. Ἰδὼν διερχόμενον μουσικὸν τῆς πολιτοφυλακῆς φέροντα πτερόεντα πῖλον καὶ τὴν σάλπιγγα ὑπὸ μάλης, ἐνεθυμήθην ὅτι ἦτο ἐπετηρὶς τῶν γενεθλίων τοῦ βασιλέως τῆς Ὁλλανδίας. Ἐσκέφθην δὲ ὅτι τὸ σῶμα τῆς μουσικῆς ἔμελλε νὰ συνενωθῇ, ὅτι ἡ μουσικὴ αὕτη θὰ περιήρχετο τὴν πόλιν, ὅτι διερχομένης αὐτῆς παιανιζούσης, ὅλαι αἱ γυναῖκες θὰ παρετήρουν λαθραίως, καὶ ὅτι ἑπομένως τοποθετούμενος πλησίον τῆς μουσικῆς, ὡς οἱ ἀγυιόπαιδες, οἱ συνοδεύοντες τὰ τάγματα εἰς τὰ γυμνάσια, θὰ ἔβλεπον πᾶν ὅ,τι ἐπεθύμουν.

— Εὖγε! εἶπον κατ' ἐμαυτὸν, καὶ ὑπομέλπων τὸν ἦχον τοῦ «Κουρέως τῆς Σηβίλλης», «Che invenzione prelibata» (Τί λαμπρὰ ἐπινόησις!), ἠκολούθησα τὸν μουσικόν. Ἐφθάσαμεν εἰς τὴν μεγάλην πλατεῖαν, ἔνθα ἡ πολιτοφυλακὴ συνηθροίζετο ἀτρόμητος ὑπὸ ῥαγδαίαν βροχὴν, ἐν μέσῳ ἑκατοστύος τινῶν περιέργων. Ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν ὁ λόχος παρετάχθη ἐν τάξει. Ὁ λοχαγὸς δι' ὀξείας φωνῆς ἔδωσε τὸ πρόσταγμα, οἱ δὲ μουσικοὶ ἐφύσησαν ἐντὸς τῶν ὀργάνων των, τὸ δὲ στράτευμα ἤρξατο πορευόμενον πρὸς τὸ κέντρον τῆς πόλεως. Ἐτοποθετήθην πλησίον τοῦ ἀρχιτυμπανιστοῦ καὶ ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ἤμην εὐτυχέστατος.

Τὰ παράθυρα τῶν πρώτων οἰκιῶν ἠνεῴχθησαν, ἐφάνησαν δὲ ἐν αὐτοῖς γυναῖκές τινες, ὧν ἡ κεφαλὴ ἀπήστραπτεν ἐκ τῆς λάμψεως τοῦ ἀργύρου, ὡς εἰ ἕφερον περικεφαλαίαν. Ὄντως δὲ εἶχον δύο εὐρείας πλάκας ἀργυρᾶς, αἵτινες ἔκρυπτον ἐντελῶς τὴν κόμην, καὶ ἐκάλυπτον ἓν μέρος τοῦ μετώπου, πιέζουσαι τὴν κεφαλὴν ὡς τὸ κράνος ἀρχαίου πολεμιστοῦ. Ὀλίγον ἀπωτέρω ἄλλαι γυναῖκες παρουσιάσθησαν, αἱ μὲν φέρουσαι ἀργυρᾶν, αἱ δὲ χρυσῆν περικεφαλαίαν. Ὁ λόχος ἔλαβε μίαν τῶν κυριωτέρων ὁδῶν, καὶ τότε εἰς ὅλας τὰς θύρας, εἰς ὅλα τὰ παράθυρα, εἰς ὅλας τὰς γωνίας τῶν ὁδῶν, ἐπὶ τῶν κατωφλίων τῶν καταστημάτων, ὄπισθεν τῶν κιγκλίδων τῶν κήπων, ἐφάνησαν ἀργυρόχροοι περικεφαλαῖαι, μεγάλαι καὶ μικραί, μετὰ ἢ ἄνευ καλύπτρας, στίλβουσαι καὶ λάμπουσαι, ὡς αἱ κορυφαὶ ναυστάθμου, μητέρες ἐν τῷ μέσῳ φωλεῶν ἐκ μικρῶν κορασίων, ἅπασαι φέρουσαι περικεφαλαίας μετὰ τῶν θυγατρίων αὐτῶν, γραΐδια ὑπέργηρα μὲ τὸ αὐτὸ κόσμημα, ὑπηρέτριαι, κρατοῦσαι ἀνὰ χεῖρας τὴν χύτραν, μὲ τὴν περικεφαλαίαν, δεσποινίδες πρὸ ὀλίγου ἀφήσασαι τὸ κλειδοκύμβαλον, μὲ τὴν περικεφαλαίαν.

Ἡ **Leeuwarden** ὡμοίαζε πρὸς ἀπέραντον στρατῶνα θωρακοφόρων ἀγενείων, πρὸς καθέδραν ἐκπτώτων βασιλίδων, πρὸς πόλιν τέλος, ἧς ἅπας ὁ πληθυσμὸς προητοιμάζετο πρὸς μεγάλας ἀπόκρεως τοῦ μεσαιῶνος. Ἀδυνατῶ νὰ ἐκφράσω τὴν ἔκπληξιν καὶ τέρψιν, ἣν ᾐσθανόμην ἐκ τοῦ θεάματος τούτου. Ἑκάστη νέα περικεφαλαία, ἣν ἔβλεπον, μοὶ ἐφαίνετο ἡ πρώτη. Ἐγέλων, καὶ μοὶ ἐφαίνετο ὅτι ὁ ἀρχιτυμπανιστής, οἱ πολιτοφύλακες καὶ οἱ ἀγυιόπαιδες, οὓς εἶχον περὶ ἐμὲ, θὰ ἐγέλων βεβαίως ὡς ἐγώ.

Ὅλαι αὗται αἱ περικεφαλαῖαι ἐφώτιζον διὰ χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν ἀκτινοβολιῶν τὰς ὑάλους τῶν παραθύρων, καὶ τὰ κεχρωματισμένα παράθυρα. Ἔλαμπον συγκεχυμένως ἐν τῷ σκότει τῶν ἡμιανοίκτων δωματίων τῶν οἰκιῶν. Ἐνεφανίζοντο καὶ ἐξηφανίζοντο ἀκτινοβολοῦσαι ὄπισθεν τῶν διαφανῶν παραπετασμάτων καὶ τῶν ἀνθέων τῶν παραθύρων.

Διερχόμενος πλησίον τῶν νεανίδων, αἵτινες ἵσταντο ὄρθαι ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου, ἐβράδυνον τὸ βῆμα καὶ ἔβλεπον ἀνταναχλώμενα ἐπὶ τῶν κεφαλῶν των τὰ δένδρα, τὰ καταστήματα, τὰ παράθυρα, τὸν οὐρανὸν, τοὺς πολιτοφύλακας καὶ τὸ πρόσωπόν μου. Ἐν μέσῳ ὅλων αὐτῶν τῶν κεφα-

λῶν, τῶν ἀποπνεουσῶν χάριν τινὰ πολεμικὴν, καὶ ἐφ' ὧν οὐδ' ὁ ἐλάχιστος κόρυμβος ἐφαίνετο, ἐγὼ ἠρυθρίων μὲ τὸν σωληνοειδῆ πῖλόν μου καὶ μὲ τὴν μακρὰν κόμην μου. Ἐφαινόμην δὲ καὶ εἰς ἐμὲ αὐτὸν, ὡς ἀνὴρ ἀσθενὴς καὶ περιφρονητέος, ὥστε ἐφανταζόμην ὅτι ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν αὐζηράτις Φριζῆς ἔμελλε πρὸς ἐμπαιγμὸν νὰ μοὶ παρουσιάσῃ τὴν ἄτρακτον καὶ ἠλακάτην.—Ἀλλὰ ποίαν ἐκστρατείαν σκέπτονται νὰ ἐπιχειρήσωσιν αἱ ἁμαζόνες αὗται; ἔλεγον κατ' ἐμαυτὸν ἀστεϊζόμενος. Κατὰ τίνος μέλλουσι νὰ πολεμήσωσιν; Εἰς τίνα θέλουσι νὰ ἐμποιήσωσι φόβον;

Ἀνὰ πᾶν βῆμα ἔβλεπον περιέργους σκηνάς. Ἀγυιόπαις τις, θέλων νὰ πειράξῃ κοράσιόν τι ἐφύσα ἐπὶ τῆς περικεφαλαίας του, ὅπως ἀμαυρώσῃ αὐτὴν διὰ τῆς ἀναπνοῆς του. Πάραυτα ἡ μικρὰ κόρη ἔσπευδε νὰ καθαρίσῃ τὴν περικεφαλαίαν διὰ τῆς χειρίδος αὐτῆς, ἐνῷ συγχρόνως ἐξέρραζε τὴν ἀγανάκτησίν της κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καθ' ὃν τρόπον πράττει στρατιώτης, οὗτινος συνάδελφός τις ἤθελε ῥυπάνει μέρος τῆς ἀποσκευῆς του πρὸ τῆς ἐπιθεωρήσεως τοῦ λοχαγοῦ. Ἐκ τοῦ ὕψους ἑνὸς παραθύρου νεανίας ἤγγιζε διὰ τοῦ ἄκρου τῆς ῥάβδου του τὴν περικεφαλαίαν νεάνιδος, εὑρισκομένης εἰς τὸ γειτονικὸν παράθυρον. Ἡ περικεφαλαία ἀντήχησεν, οἱ γείτονες ἐστράφησαν πρὸς αὐτὴν, ἡ νεᾶνις ἠρυθρίασε καὶ ἐγένετο ἄφαντος.

Εἰς τὸ βάθος στοᾶς τινος ὑπηρέτρια νυτρέπιζε τὴν περικεφαλαίαν αὐτῆς κατοπτριζομένη ἐν ἐκείνῃ ἑτέρας συναδέλφου, ἐπικλινάσης χαριέντως ὅπως τῇ παράσχῃ τὸ νεοφανὲς τοῦτο κάτοπτρον. Ἐν δὲ τῷ προθαλάμῳ οἰκίας τινὸς, ἥτις θὰ ἦτο σχολεῖον πεντήκοντα περίπου κοράσια, τὰ πάντα μὲ περικεφαλαίας, παρετάσσοντο ἀνὰ δύο σιωπηρῶς, ὡς διλοχία πολεμιστῶν ἑτοιμαζομένων νὰ πυροβολήσωσι κατὰ συμμορίας ἐπαναστατῶν. Εἰς ἑκάστην νέαν ὁδὸν, εἰς ἣν εἰσήρχετο ὁ στρατὸς, νέα λεγεὼν τοῦ ἐκτάκτου καὶ θελκτικοῦ τούτου στρατεύματος συνέρρεε πανταχόθεν εἰς τὸ ἄκουσμα τῆς σάλπιγγος.

Κατὰ πρῶτον ἤμην τοσοῦτον ἀπερροφημένος εἰς τὸν θαυμασμὸν τῶν περικεφαλαιῶν, ὥστε δὲν προσέσχον σχεδὸν εἰς τὰς ὄψεις τῶν Φριζῆδων ἐκείνων, αἵτινες ἀπολαύουσι τῆς φήμης ὅτι εἰσὶν αἱ ὡραιότεραι γυναῖκες τῶν Κάτω-Χωρῶν. Λέγεται ὅτι κατάγονται κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν ἐκ τῶν ἀρχαίων σειρήνων τῆς θαλάσσης τοῦ Βορρᾶ, καὶ διηγοῦνται ὅτι ἐξῆψαν τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ μεγάλου καγγελαρίου τῆς γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ὅστις δὲν εἶνε φύσεως τοσοῦτον εὐφλέκτου.

Ἐπανελθὼν ἐκ τῆς πρώτης ἐκπλήξεώς μου, ἤρχισα νὰ ἐπιθεωρῶ τὰ πρόσωπα. Εἶνε ἀνάγκη νὰ τὸ εἴπω; Τὰ πράγματα ἔχουσι καὶ ἐνταῦθα ὅπως καὶ εἰς ὅλας τὰς ἄλλας χώρας. Ὑπάρχουσιν ὀλίγισται ὡραῖαι γυναῖκες, ἀλλ' ἐκεῖναι, αἵτινες εἰσὶν ὡραῖαι, δὲν εἶνε τοιαῦται κατὰ τὸ ἥμισυ μόνον. Εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μεγάλαι καὶ εὐρύστερνοι. Εἶσι ξανθαὶ, λευκαὶ, εὐθεῖαι, ὡς δένδρα φοινίκων, καὶ σοβαραὶ, ὡς ἀρχαῖαι ἱέρειαι, τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν διακρίνονται ἐπὶ τῇ σμικρότητι τῶν χειρῶν καὶ ποδῶν των. Παρὰ τὴν φυσικὴν αὐτῶν σοβαρότητα, ἔχουσιν ἐν τῷ μειδιάματι αὐτῶν γλυκύτητα, ἥτις ἀναμιμνήσκει τὴν τῶν μυθωδῶν αὐτῶν προγόνων. Ἐὰν ἡ ἀργυρᾶ περικεφαλαία, ἡ πιέζουσα καὶ καλύπτουσα τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς αὐτῶν, ἀφαιρῇ αὐτὰς τὸ ὡραιότερον τῆς καλλονῆς κόσμημα, τὰς ἀποζημιοῖ ὅμως ἐν μέρει διὰ τὸ ἐλάττωμα τοῦτο, τιθεῖσα ἐν ὅλῳ αὐτοῦ τῷ φωτὶ τὸν εὐγενῆ τύπον τῆς κεφαλῆς των, καὶ δίδουσα εἰς τὰς ὄψεις αὐτῶν ἀκτῖνας κυανολεύκους ἀπεριγράπτου λευκότητος καὶ χάριτος. Κατὰ τὸ φαινόμενον τοὐλάχιστον αὗται δὲν ἔχουσιν οὔτε σκιὰν φιλαρεσκείας.

Ἐν τούτοις μοὶ ἔμενεν ἑτέρα μεγίστη περιέργεια. Ἐπεθύμουν νὰ ἴδω ἐκ τοῦ σύνεγγυς μίαν ἐκ τῶν ὡραίων ἐκείνων κεφαλῶν, καὶ νὰ μάθω πῶς αἱ περικεφαλαῖαι αὗται κατασκευάζονται, πῶς τὰς προσαρμόζουσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, καὶ ποία ἡ καταγωγὴ τοῦ ἐθίμου τούτου. Εἶχον δὲ ἀκριβῶς συστατικὴν ἐπιστολὴν πρός τινα Λεουβαρδικὴν οἰκογένειαν. Ὅτε μετέβην νὰ ἐγχειρίσω αὐτὴν, μὲ ὑπεδέχθησαν λίαν φιλοφρόνως ἐν ὡραίᾳ μικρᾷ οἰκίᾳ κειμένῃ ἐπὶ τῆς ὄχθης διώρυχος. Μόλις εἴχομεν ἀνταλλάξει τοὺς πρώτους χαιρετισμοὺς καὶ ἐζήτησα νὰ ἴδω περικεφαλαίαν τινά.

Οἱ ξενίζοντές με δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κρατήσωσι τὸν γέλωτα, διότι διὰ τοῦ αὐτοῦ πάντοτε ζητήματος ἄρχονται οἱ νεωστὶ ἀποβιβαζόμενοι ξένοι. Εἰς ἀπάντησιν ἡ οἰκοδέσποινα, κυρία εὐγενὴς καὶ πεπαιδευμένη, ἥτις ὡμίλει κομψότατα τὴν γαλλικὴν, ἔσυρε τὴν ταινίαν κωδωνίσκου. Πάραυτα ἐνεφανίσθη νεᾶνις φέρουσα χρυσῆν περικεφαλαίαν καὶ φόρεμα χρώματος πασχαλέας. Ἡ κυρία ἔνευσε νὰ πλησιάσῃ. Ἦτον ἡ ὑπηρέτρια, κόρη μεγαλόσωμος, ἔχουσα παράστημα ἐπιλέκτου στρατιώτου, εὔρωστος ὡς ἀθλητὴς, λευκὴ ὡς ἄγγελος καὶ ἀγέρωχος ὡς πριγγήπισσα.

Ἐνόησεν ἐν ἀκαρεὶ ὅ,τι παρ' αὐτῆς προσεδόκων καὶ ἔστη ἐνώπιόν μου ἔχουσα ὑψωμένην τὴν κεφαλὴν, τοὺς δὲ ὀφθαλμοὺς πρὸς τὰ κάτω. Ἡ κυρία μοὶ εἶπεν ὅτι ὠνομάζετο Σοφία, ὅτι ἦτο δεκαοκταέτις, ὅτι ἦτο μεμνηστευμένη, καὶ ὅτι ἡ περικεφαλαία ἦτο δῶρον τοῦ μνηστῆρός της. Ἠρώτησα ἐκ τίνος μετάλλου συνίστατο ἡ περικεφαλαία.

— Ἐκ χρυσοῦ! μοὶ ἀπεκρίθη αὕτη, σκανδαλισθεῖσα σχεδὸν ἐκ τῆς ἐρωτήσεώς μου.

— Ἐκ χρυσοῦ! ἀνέκραξα. Συγγνώμην, κυρία· εὐαρεστηθῆτε παρακαλῶ, νὰ τὴν ἐρωτήσητε πόσον στοιχίζει;

Ἡ κυρία ἠρώτησε τὴν Σοφίαν εἰς φριζονικὴν διάλεκτον, εἶτα στρεφομένη πρὸς ἐμὲ,

— Ἄνευ τῶν καρρίδων καὶ τῆς ἁλύσεως, μοὶ λέγει, στοιχίζει τριακόσια φιορίνια.

— Ἑξακόσια φράγκα! ἀνέκραξα αὖθις. Συγχωρήσατέ μοι ἀκόμη. Ἐπεθύμουν νὰ μάθω ὁποῖον εἶνε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ μνηστῆρός της.

— Ξυλοκόπος, ἀπήντησεν ἡ κυρία.

— Ξυλοκόπος! ἐπανέλαβον μετ' ἐκπλήξεως. Ἀνελογιζόμην δὲ μετὰ φρίκης τὰς διαστάσεις τοῦ τόμου, ὃν ὤφειλον νὰ γράψω, ὅπως διαγωνισθῶ ἐπὶ μεγαλοπρεπείᾳ μετὰ τοῦ ξυλοκόπου τούτου.

— Δὲν ἔχουσιν ὅμως ὅλαι τὴν περικεφαλαίαν χρυσῆν, προσέθηκεν ἡ κυρία. Οἱ μεμνηστευμένοι, οἵτινες δὲν εἶνε πλούσιοι, δίδουσιν ἀργυρᾶν. Αἱ γυναῖκες καὶ αἱ πτωχαὶ κόραι τὴν ἔχουσιν ἐκ χαλκοῦ ἐπιχρύσου, ἢ ἐκ λεπτοτάτου ἀργύρου. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει ἀγοράζεται ἀντὶ ὀλίγων φιορινίων. Ἐν τούτοις ἡ μεγάλη κενοδοξία εἶνε νὰ φέρωσι περικεφαλαίας χρυσᾶς. Ὅπως κατορθώσωσι δὲ τοῦτο, ἐργάζονται, οἰκονομοῦσιν, ἀναζενάζουσιν ἔτη ὁλόκληρα. Ἐπειδὴ ἡ θαλαμηπόλος μου δὲν ἔχει εἰμὴ ἀργυρᾶν περικεφαλαίαν, ἐνῷ ἡ ἄλλη ἔχει χρυσῆν, ἠδυνάμην πολλὰ νὰ σᾶς εἴπω περὶ τῶν ζηλοτυπιῶν, ἃς διεγείρουσιν αἱ περικεφαλαῖαι.

Τὴν ἠρώτησα, ἐὰν αἱ τῆς ἀνωτέρας τάξεως κυρίαι ἔφερον ἐπίσης τὸ κόσμημα τοῦτο. Μοὶ ἀπεκρίθη δὲ ὅτι δὲν τὸ συνείθιζον τοῦτο, ἐκτὸς ὀλίγων ἐξαιρέσεων, ἀλλ' ὅτι ἅπασαι, καὶ αἱ εἰς τὰς πρώτας ἀνήκουσαι οἰκογενείας ἐνθυμοῦνται ὅτι τὸ εἶδον ἐπὶ τῶν κεφαλῶν τῶν μαμμῶν καὶ μητέρων των. Ἦσαν περικεφαλαῖαι ἐγγεγλυμμέναι καὶ ἀδαμαντοκόλλητοι, αἵτινες ἐστοίχιζον ποσὰ μυθώδη. Κατ' ἀρχαίαν ἐποχὴν ἐν τούτοις δὲν ἔφερον τὸ κυρίως λεγόμενον κράνος, ἀλλὰ μόνον εἶδός τι λεπτοτάτου διαδήματος, ἀργυροῦ ἢ χαλκοῦ ἄνευ κοσμημάτων. Τὸ διάδημα τοῦτο ὀλίγον κατ' ὀλίγον κυρύνθη καὶ κατήντησε νὰ σκεπάσῃ ὅλον τὸ ἄνω μέρος τῆς κεφαλῆς.

Σήμερον, ὡς ὅλαι αἱ *μόδαι*, αἵτινες ἀρχίζουν νὰ παρακμάζωσι, ἀφ' ἧς στιγμῆς περιπίπτουσιν εἰς τὴν ὑπερβολὴν, οὕτω καὶ τὸ κράνος εἶνε ἐν τῇ παρακμῇ. Αἱ γυναῖκες ἄρχονται ἀχθόμεναι ὅτι δὲν δύνανται νὰ ἐπιδείξωσι τὴν ὡραίαν ξανθὴν κόμην των. Τὸ κράνος ἔχει πρὸς τούτοις τὸ λυπηρὸν ἀποτέλεσμα νὰ προκαλῇ τὴν φαλάκραν. Οὕτω πλεῖσται γυναῖκες, νέαι ἀκόμη, παρουσιάζουσιν ἀραιότητας λίαν ἐπιρρόβους.

Ἑτέρωθεν οἱ ἰατροὶ λέγουσιν ὅτι αὐτὴ ἡ ἀδιάκοπος πίεσις ἐπὶ τῆς κεφαλῆς βλάπτει εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ στήθους. Πολλοὶ μάλιστα βεβαιοῦσιν ὅτι τὴν σταματᾷ ἐντελῶς. Ὁπωσδήποτε αἱ Φριζῆδες, αἱ τοσοῦτον εὔρωστοι καὶ τοσοῦτον καλῶς ἀνεπτυγμέναι ἐν ὅλῃ αὐτῶν τῇ ὄψει δὲν ἔχουσιν ἴσως τὰς καμπύλας τοῦ στήθους τόσον προεχούσας καὶ τολμηράς, ὅσον θὰ ἐπεθύμει τις καὶ ἐν ὀνόματι τῆς αἰσθητικῆς. Διὸ πρό τινων ἐτῶν πολλαὶ κυρίαι, τῆς Γρονίγγης, ἔνθα φέρουσιν ἐπίσης τὴν περικεφαλαίαν, συνέστησαν ἑταιρίαν κατ' αὐτῆς, δίδουσαι αὐταὶ πρῶται τὸ παράδειγμα τῆς ἐγκαταλείψεως της. Ἔκτοτε πολλαὶ ἄλλαι τὰς ἐμιμήθησαν.

Ἐν τούτοις πολλὰ θὰ παρέλθωσιν ἔτη, μέχρις οὗ ἅπασαι αἱ περικεφαλαῖαι ἐκλείψωσιν. Αἱ ὑπηρέτριαι, αἱ χωρικαὶ, τὸ πλεῖστον τῶν γυναικῶν τῆς μεσαίας τάξεως τὴν φέρουσιν ἀκόμη. Ἡ περικεφαλαία ἔχει τοὺς ὀπαδούς της καὶ τοὺς ἀντιπάλους της. Οἱ ἀντίπαλοι κερδίζουσιν ἔδαφος βραδέως, οἱ δὲ ὀπαδοὶ αὐτῆς ἀμύνονται πεισματωδῶς.

Ἐπεθύμουν νὰ ἐξετάσω τὸ κράνος τῆς Σοφίας, ἀλλ' ἐκαλύπτετο διὰ τῆς ἀναποφεύκτου καλύπτρας ἐκ *δαντέλλας* καὶ δὲν ἐτόλμων νὰ παρακαλέσω αὐτὴν νὰ τὴν ἐκβάλῃ. Ἔλαβον τὴν ἄκραν τῆς καλύπτρας μὲ τὸ ἄκρον τῶν δακτύλων μου καὶ τὴν ἠρώτησα διὰ σημείων, ἐὰν τῇ ἦτο δυνατὸν νὰ τὴν σηκώσῃ.

— Σηκώσατέ την, μοὶ εἶπεν ἡ κυρία ἑρμηνεύουσα τὴν ἀπάντησιν τῆς κόρης.

Τὴν ἐσήκωσα.

Ὀλύμπιοι Θεοί! Ὁποία λευκότης! Παρέβαλον τὸν ἐντελῶς ἀνοικτὸν τοῦτον λαιμὸν πρὸς τὴν καλύπτραν, ἣν ἐκράτουν ἐν τῇ χειρὶ, χωρὶς νὰ δύναμαι ν' ἀποφασίσω ποῖον τῶν δύο ἦτο λευκώτερον!

Τὸ κράνος τῆς Σοφίας ἦτο πολὺ διάφορον τῶν ἀργυρῶν κρανῶν, ἅπερ εἶδον ἐν ταῖς ὁδοῖς. Ἡ χρυσῆ περικεφαλαία εἶνε ἡ μόνη κυρίως ἀξία τοῦ ὀνόματος «κράνος». Αἱ ἄλλαι φαίνονται μόνον ὡς κράνη, καὶ τοῦτο ὅταν βλέπῃ τις αὐτὰς κατὰ μέτωπον. Ἡ ἀργυρᾶ περικεφαλαία σύγκειται ἐκ δύο πλακῶν σχεδὸν κυκλικῶν, ἑνουμένων διὰ μικρᾶς μεταλλικῆς στεφάνης, λίαν εὐκάμπτου, διερχομένης ὄπισθεν τῆς κορυφῆς τῆς κεφαλῆς. Αἱ πλάκες αὗται κοσμοῦνται διὰ δύο μεγάλων κομβίων, γεγλυμμένων, καὶ φθάνουσι μέχρι τῶν κροτάφων. Καλύπτουσι δὲ μόνον τὸ ἄνω μέρος τῆς κεφαλῆς.

Τοὐναντίον ἡ χρυσῆ περικεφαλαία ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς εὐρυτάτου κύκλου, ζωννύοντος ὅλην τὴν κεφαλὴν, πλὴν τῆς κορυφῆς. Ὁ κύκλος οὗτος πλατύνεται κατὰ τὰ ἄκρα, εἰς τρόπον ὥστε δὲν ἀφίνει πλέον νὰ φαίνηται εἰμὴ μικρὸν μέρος τοῦ μετώπου. Τὸ ἔλασμα εἶνε λεπτὸν καὶ εὔκαμπτον, ὡς ὁ χάρτης τοῦ Bristol. Δύναται ὅθεν νὰ ἐφαρμοσθῇ εὐχερῶς ἐπὶ κεφαλῶν, αἵτινες δὲν ἔχουσι τὸ αὐτὸ μέγεθος. Ὑπὸ τὴν περικεφαλαίαν ταύτην καθὼς καὶ ὑπὸ τὴν ἀργυρᾶν φέρουσιν εἶδός τι μελανοῦ κεφαλοδέσμου, ὅστις συσφίγγει τὰ μαλλιὰ, ὡς νυκτερινὸς σκοῦφος. Καὶ τῆς περικεφαλαίας δὲ αὐτῆς ὑπέρκειται ἕτερον εἶδος καλύμματος ἐκ δαντέλλας, ὅπερ καταπίπτει μέχρι τῶν ὤμων. Ὑπεράνω δὲ καὶ τοῦ καλύμματος τούτου πολλαὶ γυναῖκες προσθέτουσι μικρὸν πῖλον, ἀπερίγραπτον, κεκοσμημένον δι' ἀνθέων καὶ καρπῶν τεχνητῶν, τὸν λεγόμενον «Paméla».

Πρὸ τῆς μεσημβρίας ἐν τῷ οἴκῳ, ἢ ὅταν ἐξέρχονται ὅπως φροντίσωσι περὶ τῶν ὑποθέσεών των αἱ γυναῖκες τοῦ λαοῦ φέρουσι τὴν περικεφαλαίαν

μόνην. Θέτουσι δὲ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τὸ κάλυμμα καὶ τὸν πῖλον, ὅταν πρόκηται νὰ ἐξέλθωσιν εἰς περίπατον.

Ἐνῷ παρετήρουν τὸ κράνος τῆς Σοφίας, ἡ κυρία αὐτῆς μοὶ ὡμίλει περὶ ἐθίμων τινῶν λίαν παραδόξων, ἀπαντώντων εἰσέτι ἐν ταῖς ἐξοχαῖς τῆς Φρίζης.

Ὅταν νεανίας τις παρουσιάζηται εἴς τινα οἰκίαν, ἵνα ζητήσῃ τὴν χεῖρα νεάνιδος, ἡ τελευταία αὕτη ἔχει συμβολικόν τινα τρόπον δι' οὗ τῷ δίδει ἀσμένως νὰ ἐννοήσῃ ἐὰν τὸν θέλῃ ἢ μή. Καὶ ἐὰν μὲν τὸν δέχηται, ἐξέρχεται ἐκ τοῦ δωματίου καὶ ἐπανέρχηται μετ' ὀλίγον κεκοσμημένη διὰ τοῦ κράνους της. Ἐὰν δὲ δὲν ὑπάγῃ νὰ φορέσῃ τὴν περικεφαλαίαν της, εἶνε σημεῖον ὅτι ὁ νέος δὲν τῇ ἀρέσκῃ καὶ δὲν συναινεῖ νὰ γείνῃ ἡ *βασίλισσάτου*.

Οἱ ἐρασταὶ συνειθίζουσι νὰ προσφέρωσιν ὡς δῶρον, εἰς τὰς μνηστάς των περικνημίδας, ἐφ' ὧν εἰσὶ γεγραμμένα ῥητὰ, ἐρωτύλοι λόγοι καὶ εὐχαί. Πολλάκις ὁ ἐρωτόληπτος προσφέρει εἰς τὴν νέαν ῥινόμακτρον δεδεμένον εἰς κόμβον, ὅστις περιέχει ἐπιγραφὰς καὶ χρήματα ἢ μικρὰ κοσμήματα. Ἐὰν ἡ ὡραία φίλη τὸν λύσῃ, ὑπονοεῖται ὅτι δέχεται τὴν χεῖρα τοῦ νέου. Ἐὰν δὲ τοὐναντίον, ἀπόδειξις ὅτι ἀποποιεῖται. Ἡ τιμὴ, ἣν οἱ ἐρασταὶ πλειότερον ἐπιδιώκουσιν, εἶνε τὸ νὰ δυνηθῶσι νὰ προσαρμόσωσιν ὀλισθηρὸν ὑπόδημα εἰς τὸν πόδα τῆς ἑαυτῶν θεότητος, ἥτις τοὺς ἀνταμείβει διὰ τὴν ἀδροφροσύνην ταύτην μὲ ἓν φίλημα. Νέοι καὶ νέαι ἀπολαύουσιν ἄλλως τε τῆς μεγαλειτέρας ἐλευθερίας. Περιπατοῦσιν ὁμοῦ ὡς σύζυγοι, καὶ μένουσι πολλάκις ἐν τῷ οἴκῳ, τὴν νύκτα, πολλὰς ὥρας ἀφοῦ ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ ὑπάγωσι νὰ κοιμηθῶσι. «Καὶ δὲν ἔχουσι ποτὲ, ἠρώτησα, νὰ μεταμεληθῶσιν ἐπὶ τῇ ὑπερβαλλούσῃ ταύτῃ ἐμπιστοσύνῃ;»-Τὸ σφάλμα, ὅταν ὑπάρξῃ τοιοῦτον, ὑπέλαβεν ἡ κυρία, πάντοτε ἐπανορθοῦται».

Καθ' ὅλον τὸν διάλογον τοῦτον ἡ ὡραία Φριζῆς, ἔμενε σοβαρὰ καὶ ἀκίνητος ὡς ἄγαλμα. Πρὶν ἀφήσω αὐτὴν νὰ ἀπέλθῃ, τῇ εἶπον, ὅπως τὴν εὐχαριστήσω δι' εὐπροσηγορίας τινὸς, ὅτι ἦτο μία τῶν ὡραιοτέρων μαχητῶν τῆς Φρίζης, καὶ παρεκάλεσα τὴν κυρίαν νὰ τῇ μεταφράσῃ τοὺς λόγους τούτους. Τοὺς ἤκουσε σοβαρῶς καὶ ἐκοκκίνισε μέχρι τῆς ῥίζης τῶν μαλλιῶν της. Ἔπειτα, ὡς εἰ ἐσκέφθη κάλλιον, ὑπεμειδίασε, καὶ ποιήσασα ἡμίσειαν ὑπόκλισιν, ἐξῆλθε τῆς αἰθούσης μὲ βάδισμα εὐθὺ, βραδὺ καὶ μεγαλοπρεπὲς ὡς βασίλισσα τῆς τραγῳδίας.

[Ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ] ΓΓ.

Ὁ λόρδος Σέστερφιλδ λίαν εὐφυῶς ἔσκωψε δοῦκα τινὰ γνωστὸν διὰ τὴν ἄκραν ἐν τῷ βίῳ του ἀταξίαν εἰπών· «Ἡ ἐκλαμπρότης του χάνει μίαν ὥραν τὴν πρωΐαν, καὶ κυνηγᾷ αὐτὴν ματαίως ὅλην τὴν ἐπίλοιπον ἡμέραν».

ΔΕΙΓΜΑΤΑ

Βυζαντιακῶν κατὰ στίχον ἐπιστολῶν.

Ἀποσπῶν διὰ τὴν φίλην «Ἑστίαν» ἐκ τῆς ἀνεκδότου μεσαιωνικῆς Συλλογῆς μου τὰ ἑπόμενα δείγματα βυζαντιακῶν κατὰ στίχον ἐπιστολῶν, δράττομαι προθύμως ταύτης τῆς εὐκαιρίας ὅπως παρατηρήσω ὀλίγα τινὰ ἐν γένει περὶ τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῆς Ἑσπερίας ἑλληνικῶν χειρογράφων. Τὸ πρῶτον ἑλληνικὸν χειρόγραφον ὅπερ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῶν ἐν Γερμανίᾳ σπουδῶν μου εἶδον, ἦν ἀσήμαντός τις τοῦ Θεοκρίτου κώδιξ καὶ μετ' αὐτοῦ συνερραμένα ὑρ' ἓν βιβλία τινὰ τοῦ Θουκυδίδου ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Γόθας· ὁ ἀντιγραφεὺς, ὡς οἱ πλεῖστοι τῶν ὁμοτέχνων του, ἦν μοναχός τις ἐκ Κρήτης, Ἰωάννης Ῥῶσος, ὡς ὕστερον ἔμαθον εἷς τῶν ἐργατικωτάτων ἀντιγραφέων, τοῦ ὁποίου ἡ ἐνεργητικότης πίπτει περὶ τὰ 1447—1500. Δὲν γνωρίζω ἐὰν ἡ κατὰ πρώτην φορὰν θέα ἑλληνικοῦ χειρογράφου ἢ ἡ χρονολογία 1453, ἣν αἱ ὠχραὶ ἐκεῖναι σελίδες δι' ἐρυθροῦ χρώματος ἔφερον, μὲ συνεκίνησαν τόσον ὥστε σφοδροὶ παλμοὶ ἐδόνησαν τὴν καρδίαν μου. Ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν ἦτο τὸ αἴτιον τῆς συγκινήσεώς μου ἐκείνης, τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ἔκτοτε ἔλαβον συμπαθειάν τινα πρὸς τοὺς ὀνοματιζομένους ἢ καὶ ἀνωνύμους τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀντιγραφεῖς· διότι, ἴσως διὰ τὴν μετριοφροσύνην των, οἱ πλεῖστοι δὲν ὀνοματίζουσιν ἑαυτοὺς, ἄλλοι δὲ πάλιν κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν ἐν τῇ ἐποχῇ των πνεῦμα, καὶ μάλιστα οἱ μοναχοὶ οὐδέποτε σχεδὸν παραλείπουσι πρὸς τὸ ὄνομα αὐτῶν νὰ προσθέσωσι τὸ *ἁμαρτωλὸς*, ἢ *ταπεινὸς* καὶ *ἐλάχιστος πτωχὸς* ἢ *ἀράξιος*. Ἄλλοτε δὲ καθικετεύει ὁ γράψας τοὺς ἐντυγχάνοντας ὅπως δεηθῶσιν ὑπὲρ αὐτοῦ ἢ αἰτεῖ συγγνώμην διὰ τὰ τυχὸν ἐξ ἀπροσεξίας ἢ ἀμαθείας παρεισφρήσαντα σφάλματα, ἅτινα ὁσάκις ὁ ἀντιγραφεὺς εἶνε ἀγράμματος καὶ γράφει πρὸς τούτοις τυχὸν καὶ καθ' ὑπαγόρευσιν, εἰσὶν ἀναρίθμητα. Κατήντησαν δὲ αἱ εὐχαὶ αὗται ἢ πρὸς τὸν ἀναγνώστην προσαγορεύσεις σχεδὸν τυπικαὶ καὶ ἐπαναλαμβάνονται ἀπαραλλάκτως ἐπὶ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας ἐν πολλοῖς τῶν χειρογράφων καὶ μάλιστα ἡ μετὰ τὸ τέλος τῆς ἀντιγραφῆς ἐκδήλωσις τῆς χαρᾶς τοῦ «πολλῷ ἱδρῶτι καὶ πόνῳ συσχεθέντος» ἀντιγραφέως:

Ὥσπερ ξένοι χαίρουσι ἰδεῖν πατρίδα
οὕτως καὶ τῷ γράφοντι βιβλίου τέλος.

Ἐν τινι χειρογράφῳ ἐν Ὀξωνίᾳ πιθανῶς τῆς ἑνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος εὗρον ἐν τέλει τοὺς ἑξῆς ποιητικίζοντας στίχους:

Ὡς τερπνὸν ἄνθος ἐν θεωρίᾳ πέλει
κρίνον δὲ πανθαύμαστον εἰς εὐωσμίαν
οὕτως χαρᾶς πρόσληψις ἔσχατος στίχος.

Ἐν ἄλλῳ δέ τινι μεταγενεστέρῳ τοῦ Lincoln-Colleg τοὺς ἀκολούθους:

Ξένος Χέμου (Χριστέμου) γέγονα ἐκ τῆς ἐμῆς πατρίδος
πολλοὺς τόπους ἐγύρευσα ἐν τῇ ζωῇ μου ὅλῃ,
ἀλλ', ὦ Χριστέ μου, σῶσόν με τὸν ἀπὸ ξένης ξένον!

Οἱ ἰδιοκτῆται τῶν χειρογράφων κατὰ συνήθειαν ἄχρις ἡμῶν διασωθεῖσαν ἐνόμιζον ὅτι ἐξασφαλίζουσιν αὐτοῖς τὴν κτῆσιν δι' ἀρᾶς τινος ἥτις ἐπίσης κατήντησε τυπικὴ καὶ τῆς ὁποίας παρατιθέμεθα ἐνταῦθα ἓν μόνον δεῖγμα ἔκ τινος χειρογράφου τῆς Βοδλειάνης βιβλιοθήκης ὑπὸ χρονολογίαν 1349:

Ἡ βίβλος αὕτη πέφυκε τῆς παντουργοῦ Τριάδος
τῆς ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ τε μονῆς τῆς τοῦ Ἐσόπτρου,
καὶ εἴ τις βουληθῇ ποτε ταύτην ἀποστερῆσαι
κεχωρισμένος ἔσεται Τριάδος τῆς ἁγίας
ἐν τῷ αἰώνει τούτῳ γε καὶ τῷ ἐλευσομένῳ

Ἵνα δὲ μὴ τὸ προοίμιον τοῦτο ἀποβῇ ὑπερδιπλάσιον τῶν ὑμῖν ἀνακοινουμένων ἐπιστολῶν, διακόπτω ἐνταῦθα τὰς παρατηρήσεις ταύτας, ἐπιφυλασσόμενος ἄλλοτε ν' ἀποστείλω εἰς τὴν φίλην *Ἑστίαν* ἐκτενεστέραν τινὰ διατριβὴν περὶ τῶν μεσαιωνικῶν ἀντιγράφων.

Α. Πιττάκιον εἰς πατέρα πνευματικὸν κατὰ στίχ. ν.

Ὑπολαμβάνω πάτερ μου τῆς σῆς σοφίας λόγους
καὶ μέμνημαί σου πάντοτε νύκταν τε καὶ ἡμέραν,
εὐχαριστῶ καὶ δέομαι τὸν ποιητὴν τῶν πάντων,
φιλάνθρωπον τὸν κύριον καὶ μόνον εὐεργέτην,
τὸν περιέπονθ' ἅπαντα ἐν οὐρανῷ καὶ γῇ τε,
πάντοτε διαφυλαχθῆς, τιμιώτατε πάτερ,
καὶ ὑπὸ τῶν ἁγίων σου εὐχῶν καὶ λιτανείας
εὕρωμεν ἔλεον καὶ ἡμεῖς οἱ ἄθλοί σου δοῦλοι
ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ φρικτῇ ἐκείνῃ τῇ μελλούσῃ.
Ἐπιθυμῶ καὶ δέομαι σχεδὸν μετὰδακρύων
ὑπὸ τῆς ἐνθυμήσεως ἁλίσκομαί γε ὅλως,
καὶ ὁ καιρὸς οὐκ εὐκολεῖ τοῦ εἰσελθεῖν με τώρα
καὶ τοῦτον σὲ παρακαλῶ, πάτερ μου, νὰ ποιήσῃς·
διὰ νὰ ἔλθῃς τὸ πρωΐ, εἰς τοῦ μηνὸς τὰς ς'.
μὲ ὅλα σου τὰ ἱερὰ ἵνα ἱερουργήσῃς·
καὶ κοινωνήσουν τὰ παιδία καὶ ὅλη ἡ φαμελία
καὶ ὁ θεὸς ὁ ἅγιος νὰ σὲ διαφυλάξῃ.

Β. Πιττάκιον εἰς φίλον ἀπόδημον κατὰ στίχον.

Τὸ μακρῷ χρόνῳ ἀπόδημον τὸ ἀνεχόλητόν σου[1]
θαυμάζει ὁ νοῦς μου, ἀπορεῖ, γυρεύει πάντα τρόπον,
πῶς τοῦτο ἐσυνέβηκεν τὸ πρὸς ἐμὲν σου φίλον,
οὔτε πιττάκιν ἔλαβον, οὐ λόγους σου ἐδέχθην·
τὸν ἔλεγες γὰρ πάντοτε ἐν κόσμῳ ἐμαρτύρεις
ἀναπλεκόν(;) σου συγγενῆ, ἐγκάρδιόν σου φίλον
πῶς οὐκ ἀπέστειλάς ποτε λόγον ὧδε ἐμέναν
νὰ μάθω σου τὸν λογισμὸν εἰς τί τρόπον ἐστίκεις.
Τὸν πόθον σου γὰρ πάντοτε ἔχω ἐγὼ εἰς νοῦν μου·
καὶ πόθον ἔχω ἄμετρον ἀγάπην, ὡς ἁρμόζει·
καὶ τῶν πολλῶν τὰ δολερὰ λόγια μὴ πιστεύῃς.
πολλοὶ γὰρ μάχας συγγενῶν ἤγειραν μὲ τὴν γλῶσσαν.
καὶ πολλὰς[2] ἐκατέσκαψαν καὶ ἠφάνισαν τελείως
πολλοὶ γὰρ ἐκ συναρπαγῆς τῆς γλώσσης ἐπροδῶκαν
πολλοὺς ἀνθρώπους ἔβλαψεν εἰς ἄδικον ὁ λόγος·
τὰ δὲ σὲ παρακαλῶ ποίησε δι' ἐμέναν....
καὶ κύριος ὁ ποιητὴς καὶ παντοκράτωρ πάντων
φυλάξεισε ἀνώδυνον τοῦ ὁλεθρίου πλάνου.

Γ. Πιττάκιον εἰς ἀδελφοποιτόν.

Φίλε μου ποθεινότατε καὶ πανηγαπημένε,
Φίλτρον γὰρ τῆς καρδίας μου ὁ πόθος τῆς ψυχῆς μου
τὸν πόθον σου τιτρώσκομαι νύκτα τε καὶ ἡμέραν
καὶ τὸν θεὸν καὶ κύριον καὶ ποιητὴν τῶν πάντων
ὁλόψυχα ἀπὸ ψυχῆς τοῦτον ὑμνῶ καὶ λέγω.
τοῦ ὑγιαίνεις πάντοτε μετὰ τῆς σῆς συνεύνου.
καὶ οὕτως διαφυλαχθῆς ὑπὸ Θεοῦ τῶν δώρων.
ἀκίνδυνος, ἄνευ κακοῦ καὶ σπίλου τε καὶ ῥίπου
ἅπαν (!) τὴν φαμελίαν σου τὸ χ α ῖ ρ ε ἀπονέμω
σὺν τῷ πατρὶ ὑμέτερῳ τῷ παντετιμημένῳ.
ἅμα σὺν τῇ μητρὶ ὑμῶν καὶ πᾶσιν τοῖς ἰδίοις
τοῖς ἐν τῷ οἴκῳ τῷ ὑμῶν εὑρισκομένοις τώρα
φίλην καὶ (ἐφθαρμ.) τὸ χαῖρε ἀπονέμω·
καὶ πολυχρονηθείητε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 216 Βαροκκιανοῦ χειρογράφου ἐν Ὀξωνίῳ. Ἡ γραφὴ εἶνε τῆς ιέ. ἢ ις'. ἑκατονταετηρίδος.

Ἐν Ἰωαννίνοις, τῇ 5 Φεβρουαρίου 1882.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΔΟΣΙΟΣ
Καθηγητὴς τοῦ Ζωσιμαίου Γυμνασίου.

Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 311 φύλλῳ τῆς «Ἑστίας» ἐδημοσιεύθη ἱστορική τις σημείωσις περὶ τοῦ ἐν Κερκύρᾳ λειψάνου τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος. Ἐπειδὴ ἐν τῇ δημοσιεύσει τοῦ ἀρθριδίου ἐκείνου ἐκ παραδρομῆς παρελείφθη νὰ σημειωθῇ ὅτι μετεφράσθη ἐκ γερμανικῆς διατριβῆς πρό τινος δημοσιευθείσης, τινὲς δ' αὐτῆς φράσεις ἔδωκαν ἀφορμὴν παραπόνων εἰς τὴν ἐν Κερκύρᾳ ἀξιότιμον οἰκογένειαν Βούλγαρη, τὴν ἐπιμελουμένην τὴν τήρησιν τοῦ λειψάνου, καταχωρίζομεν ὧδε τὴν κατωτέρω ἐκ Κερκύρας ἀποσταλεῖσαν ἡμῖν ὑπὸ τοῦ σεβ. ἱερέως Κωνς. Βούλγαρη ἐπανόρθωσιν τῶν ἐν τῷ ἀρθριδίῳ ἐκείνῳ χάριν τῆς ἱστορικῆς ἀκριβείας, περικόπτοντες μόνον φράσεις τινὰς τῆς ἀπαντήσεως τραχύτερον τοῦ δέοντος ἠχούσας, κατ' οὐδὲν δ' ἐλαττούσας τὴν οὐσίαν τῆς ὅλης διατριβῆς.

Σ. τ. Δ.

ΤΟ ΛΕΙΨΑΝΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ

Ἐν Κερκύρᾳ

Ἐν τῷ ἀπὸ 13 Δεκεμβρίου ἀριθμῷ τῆς «Ἑστίας» ἀνέγνων βραχεῖαν ἱστορικὴν ἀφήγησιν περὶ τοῦ ἐν Κερκύρᾳ λειψάνου τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος. Ὁ συντάκτης τοῦ ἐν λόγῳ ἄρθρου, ὁρμηθεὶς βεβαίως ἀπὸ τῆς ἰδέας τοῦ νὰ καταχωρήσῃ ἐν τῷ περιοδικῷ τούτῳ ἐπικαιρόν τι (διότι τῇ 12ῃ Δεκεμβρίου ἑωρτάζετο ἡ μνήμη τοῦ αὐτοῦ ἁγίου) ἐδημοσίευσε πράγματα ἀφιστάμενα τῆς ἀληθείας. Χάριν λοιπὸν αὐτῆς, καὶ πρὸς ἀκριβεστέραν πληροφορίαν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς «Ἑστίας» ἄς μοὶ ἐπιτρέψῃ ἡ διεύθυνσις αὐτῆς νὰ ἐπιχειρήσω τὴν χρονολογικὴν διάταξιν καὶ τὴν ἱστορικὴν διόρθωσιν τῶν γεγονότων, ὅσα ἡμαρτημένως ἀναφέρονται ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος ἀφηγήσει, παρατρέχων τὰ ἐν αὐτῇ μικροῦ λόγου ἄξια, καὶ ἀρκούμενος χάριν συντομίας, εἰς τὴν τῶν κυριωτέρων καὶ σπουδαιοτέρων διόρθωσιν.

Καὶ πρῶτον μὲν, μετὰ βραχεῖαν καὶ σύντομον ἐξιστόρησιν τοῦ τρόπου, δι' οὗ τὸ λείψανον ἄρτιον καὶ ἀκέραιον ἀπὸ Κύπρου μετηνέχθη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀπὸ ταύτης κατὰ τὸ 1456 εἰς Κέρκυραν, καὶ περὶ τοῦ πῶς περιῆλθεν εἰς τὴν κατὰ κόσμον ἐξουσίαν τῆς κερκυραίας οἰκογενείας Βούλγαρη, ἀπαντᾷ ἐν τῷ εἰρημένῳ ἀρθριδίῳ ἡ ἑξῆς περικοπή· «Λέγεται πρὸς τούτοις, ὅτι τὸν δεξιὸν τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος βραχίονα ἐδωρήσατο ὁ μὲν

---

1. Τὸ χειρογ. ἔχει ἀνεχώλητο, ἴσως γραπτέον ἀ ν ε χ ώ ρ η τ ο.
2. Ἴσ. πόλεις.

Πάπας Κλήμης Η'. τῷ καρδινάλει Βαρωνίῳ, οὗτος δὲ τῇ νέᾳ Ἐκκλησίᾳ τῶν μοναχῶν τοῦ ἐν Ῥώμῃ ἁγίου Φιλίππου τοῦ Νέρη».—Ἠδυνάμην νὰ παρατηρήσω ἐνταῦθα ὅτι ὁ γράψας τὸ ἄρθρον ἀρυσθεὶς αὐτολεξεὶ σχεδὸν τὰς εἰδήσεις ταύτας ἐκ πηγῆς, ἣν κατωτέρω φαίνεται ὑποπτεύων ὡς ἀπόκρυφον, παρέλειψε νὰ πληρώσῃ κενὸν ὑπάρχον ἐν τῇ διηγήσει, καὶ νὰ δικαιολογήσῃ πῶς ὁ ἀπὸ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει φυλαττομένου λειψάνου ἀποκοπεὶς βραχίων εὑρέθη ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἐν Ῥώμῃ διαμένοντος Πάπα Κλήμεντος τοῦ Η'. Ἠθέλομεν δὲ ἡμεῖς βοηθήσῃ εἰς τοῦτο τὸν ἡμέτερον ἱστορικόν, ἐὰν δὲν ἐφρονοῦμεν ὅτι οὔτε ὁ καιρὸς οὔτε ὁ τόπος ἐπιτρέπει νὰ ἀναφέρωμεν καὶ ἀναπτύξωμεν γεγονότα ἀναγόμενα εἰς τοὺς χρόνους τῶν σταυροφοριῶν. Θεωρῶ ἑπομένως προτιμότερον ν' ἀπασχοληθῶ ἐπὶ τῶν ἀμέσως ἑπομένων, ἅτινα ὁμολογῶ ὅτι προὐκάλεσαν κυρίως τήνδε τὴν ἀπάντησιν, ἀφορῶσαν οὐ μόνον εἰς τὴν ἐπιδιόρθωσιν τῶν ἀνεξετάστως ἱστορουμένων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἱκανοποίησιν τῆς φιλοτιμίας τῆς οἰκογενείας, εἰς ἣν ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἀνήκω καὶ τὴν ὁποίαν αἱ φράσεις τοῦ ἀρθρογράφου, καιρίως μικροῦ δεῖν νὰ προσβάλωσι.

Καὶ ὄντως· μετὰ τὸ ἀνωτέρω χωρίον ἀκολουθεῖ ἀμέσως τὸ ἑξῆς· «Ἄλλον ὅμως *μῦθον* διη»γοῦνται οἱ Κερκυραῖοι. Μέγας τις καὶ ἰσχυρὸς »ἠτήσατό ποτε τὴν ἑτέραν τῶν χειρῶν τοῦ ἁγίου »λειψάνου. Ἡ οἰκογένεια Βούλγαρη οὔτε τὴν αἴ»τησιν ἤθελε νὰ ἀρνηθῇ ἀπολύτως, οὔτε τὸ λεί»ψανον νὰ κολοβώσῃ. *Ἐφάνη λοιπὸν πρόθυμος* »νὰ ποιήσῃ τὴν δωρεάν, προσέθηκε δὲ, ὅτι, φοβου»μένη τὸν ἅγιον, δὲν ἐτόλμα νὰ ἀποκόψῃ αὐτὴ »τὴν χεῖρα, *ἀλλ' ἐπέτρεπε τοῦτο εἰς τὸν αἰτή»σαντα.* Ἀλλὰ καὶ οὗτος ἐφοβήθη, τὸ δὲ λείψανον »ἔμεινεν ἄρτιον».—Ἂς μοὶ ἐπιτρέψῃ ὁ γράψας νὰ παρατηρήσω αὐτῷ κατὰ πρῶτον ὅτι οἱ Κερκυραῖοι εἶναι ἀρκούντως ἀνεπτυγμένοι καὶ ἱκανῶς συνετοὶ, ὥστε ν' ἀποδέχωνται καὶ διηγῶνται μύθους ἐπὶ πραγμάτων καλῶς εἰς αὐτοὺς γνωστῶν. Τὸ κατ' ἐμὲ, ἐφαρμόζων ἐνταῦθα τὴν ποινὴν τῆς ἀμοιβαιότητος, θὰ ἔκλινον νὰ ἀποκαλέσω μᾶλλον μύθους τὰ ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου ἱστοριοδίφου γραφόμενα, καὶ ἕνεκα τῆς ἡμαρτημένης ἐποχῆς, ἐν ᾗ φαίνεται ἀνάγων αὐτὰ (διότι ταῦτα ἀναφέρει, ὡς εἶπον, ἀμέσως μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Πάπα Κλήμεντος γενομένην δωρεάν), καὶ ἕνεκα τοῦ τρόπου δι' οὗ παρατίθησιν τοῖς ἑαυτοῦ ἀναγνώσταις.

Ἰδοὺ δὲ πῶς ἔχει ἡ περὶ τοῦ προκειμένου ἀλήθεια.

Κατὰ τὸ 187... μέγας τις καὶ ἰσχυρὸς ξένος, ἐν Κερκύρᾳ παρεπιδημῶν, συνέλαβεν, ὑπὸ εὐσεβείας πρὸς τὸν ἅγιον κινούμενος, τὴν ἰδέαν νὰ λάβῃ, εἰ δυνατὸν, τεμάχιον τοῦ ἁγίου Λειψάνου. Διετέλει τότε Νομάρχης Κερκύρας ὁ κ. Μ. χρηματίσας κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους καὶ ὑπουργὸς τῆς παιδείας. Οὗτος λαβὼν ἀνωτέρας, φαίνεται, ὁδηγίας, προσεκάλεσε τὸν τότε διαχειρίζοντα τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος, ὑπερεβδομηκοντούτη θεῖόν μου Ἱερέα Γεώργιον Βούλγαρην, καὶ ἐν μυστικῇ συνδιαλέξει ἐκοινοποίησεν αὐτῷ τὴν εὐσεβῆ ἐπιθυμίαν τοῦ ἰσχυροῦ ἐκείνου. Ἐπὶ τῇ προτάσει ταύτῃ ἐμβρόντητος ἔμεινεν ὁ γηραιὸς ἱερεύς. Οὐχ ἧττον, ἀναλαβὼν εὐθὺς ἐκ τῆς ἐκπλήξεως, ἐδήλωσε ῥητῶς καὶ πολυτρόπως τῷ κ. Νομάρχῃ ὅτι *οὐδέποτε θέλει πράξῃ, οὐδὲ ἐπιτρέψῃ νὰ διαπραχθῇ τὸ τοιοῦτον.* Ἀπερχόμενος δὲ μετὰ τὴν ἀρνητικὴν ταύτην ἀπάντησιν, ἀπηντήθυνε πρὸς τὸν κύριον Μ. τὴν ἑξῆς ἐρώτησιν»· Εἴπατέ μοι τώρα, παρακαλῶ, ὡς χριστιανὸς, καὶ τίμιος ἄνθρωπος, ἠθέλετε Σεῖς τολμήσῃ νὰ ἐπιθέσητε χεῖρα διαμελισμοῦ ἐπὶ τοῦ ἁγίου Λειψάνου;—Ἀποκριθέντος δὲ τοῦ κ. Νομάρχου ὅτι Οὐχί,—Καὶ διατί, ἐπανέλαβεν ὁ γέρων, ἀπαιτεῖτε νὰ διαπράξω τὴν ἱεροσυλίαν ταύτην ἐγώ; διότι εἶμαι ἱερεύς;!—Καὶ ἀπῆλθε.

Τῇ ὑστεραίᾳ, ἕτερος ξένος ὑψηλὴν ἐν Ἑλλάδι κατέχων θέσιν καὶ ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς τοῦ ἰσχυροῦ ἐκείνου διατελῶν, προσεκάλεσε τὸν ἱερέα Βούλγαρην εἰς πρόγευμα, ὅπως ὁμιλήσωσι περὶ σπουδαίου πράγματος. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ προγεύματος.

— Γνωρίζω, εἶπεν ὁ ἱερεὺς, Κύριε... τὸν σκοπὸν τῆς προσκλήσεως ταύτης. Χθὲς μοὶ ἐγένετο περὶ τούτου λόγος παρὰ τοῦ κυρίου Νομάρχου, πρὸς ὃν καὶ ἔδωκα τὴν ὁριστικὴν ἀπάντησίν μου.

Ἐπιμένοντος δὲ ἐκείνου καὶ ἰσχυριζομένου ὅτι καὶ οἱ Πατριάρχαι διανέμουσι χάριν εὐσεβείας λείψανα τοῖς χριστιανοῖς, ἀνταπήντησεν ὁ γέρων ἱερεὺς ὅτι ἂν αὐτοὶ πράττουσι τοῦτο διανέμουσι βεβαίως ἐκ τῶν ἤδη διαμεμελισμένων, οὐχὶ δὲ καὶ ἐκ τῶν ἀκεραίων καὶ ἀρτιμελῶν λειψάνων.

— Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Σπυρίδωνα, προσέθηκεν ὁ κύριος.... ἐλλείπει ὁ ἕτερος τῶν βραχιόνων.

— Κύριε.... ἀπεκρίθη ὁ ἱερεὺς Βούλγαρης, οὕτως ἔχουσαν παρέλαβον ἐγὼ τὴν παρακαταθήκην ταύτην, οὕτω διετήρησα αὐτὴν, οὕτως ὀφείλω νὰ τὴν παραδώσω. Εἴπατε παρακαλῶ πρὸς τὸν ἰσχυρὸν ἐκεῖνον, ὅτι λυποῦμαι μὴ δυνάμενος νὰ πληρώσω τὴν εὐσεβῆ αὐτοῦ ἐπιθυμίαν. Ὅτι ὅμως μεταξὺ τῆς δυσμενείας αὐτοῦ καὶ τῆς διαπράξεως τοιαύτης ἱεροσυλίας, οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν μοὶ ἐπιτρέπεται νὰ ἐνδοιάσω. Ὅτι ἐπὶ τέλους ἓν μόνον δύναμαι ὑπὲρ τῆς φιλευσεβείας τοῦ κραταιοῦ ἐκείνου νὰ πράξω, νὰ τῷ προσφέρω δηλαδὴ τεμάχιον ἐκ τῶν κατὰ μακρὰ διαλείμματα ἀνανεουμένων ὑποποδίων τοῦ ἁγίου, καὶ τὸ ὁποῖον αὔριον ἐγὼ αὐτὸς θέλω φέρῃ πρὸς ὑμᾶς.

Τὴν ἐπιοῦσαν δεχόμενος ὁ κ.... τὸ ὑποσχεθὲν τεμάχιον τῶν ὑποποδίων, συνοδευόμενον διά σχετικοῦ πιστοποιητικοῦ, καὶ εὐγενῶς εὐχαριστῶν, ἀφῆκε, μετὰ διπλωματικῆς ἀπροσεξίας, νὰ διαφύγῃ τὸ ἔρκος τῶν ὀδόντων του ἡ ἰδέα ὅτι, ἐὰν οἱ ἐσωτερικοὶ τοῖχοι τῆς ἐκκλησίας διετέλουν

(τότε) κάπως παρημελημένοι, εἰς τοῦτο συνέτεινεν ἡ κακὴ τῆς οἰκογενείας διάθεσις.

— Ἀλλ' ἡ οἰκογένεια Βούλγαρη, ἀπεκρίθη μετὰ παρρησίας ὁ ἱερεὺς, δὲν συνειθίζει νὰ πωλῇ τὸ λείψανον ὅπως εὐτρεπίζει τὴν Ἐκκλησίαν.

Καὶ οὕτως ἔληξε τὸ ἐπεισόδιον.

Μεταβαίνων ἤδη εἰς τὸ ζήτημα τὸ ἀφορῶν τὴν ἐποχὴν, ἀφ' ἧς ὁ Ἅγιος ἐτιμήθη ὡς πολιοῦχος Κερκύρας, ἀρκεῖ νὰ σημειώσω ὅτι πλὴν τῶν πολλῶν ἄλλων ἀποδείξεων, ὅσαι ὑπάρχουσι κατὰ τῆς διαβεβαιώσεως τοῦ γράψαντος ὅτι τοῦτο συνέβη μόνον μετὰ τὸ 1716, καὶ αὐτὸς οὗτος ἀκόμη ὁμολογεῖ τοῦτο, ἱστορῶν ὅτι «κατὰ τὴν ἐγχωρίαν παράδοσιν... δὶς ἔσωσεν (ὁ Ἅγιος) τὴν νῆσον ἀπὸ τοῦ λοιμοῦ, τῷ 1630 καὶ τῷ 1637». Ἐπειδὴ δὲ αἱ ἐποχαὶ αὗται εἶναι προγενέστεραι τοῦ 1716, καὶ ἐπειδὴ οἱ Κερκυραῖοι, ἅπαξ ἀποδεχθέντες ὡς παρὰ τοῦ Ἁγίου ἐλθοῦσαν τὴν σωτηρίαν, ὡμολόγησαν βεβαίως πρὸς αὐτὸν χάριτας, ἔπεται φύσει ὅτι καὶ ἐτίμησαν αὐτὸν ὡς προστάτην τῆς νήσου πολλῷ πρὶν τοῦ 1716, καὶ τοὐλάχιστον ἀπὸ τοῦ 1637, ἵνα μὴ ἀνέλθωμεν εἰς προγενεστέρας ἐποχάς.

Πρὸς δὲ τὰς ἐν τῷ ἄρθρῳ ἀναφερομένας εἰδήσεις περὶ τῶν ἱερέων καὶ τῆς οἰκογενείας Βούλγαρη φρονῶ ὅτι οὔτε ἁρμόδιον οὔτε ἀξιοπρεπὲς εἶναι νὰ κατέλθω εἰς λεπτομερείας περὶ τὰ τοιαῦτα· ἀρκοῦμαι μόνον νὰ παρατηρήσω ὅτι καὶ τὰ περὶ τούτων ἀναφερόμενα οὐδόλως εἶναι ἀκριβέστερα τῆς ἄλλης ἀφηγήσεως.

Ὅθεν παρατρέχων τὸ μέρος τοῦτο, ἐπιλαμβάνομαι τῆς ἐξετάσεως τοῦ χωρίου, ἐν ᾧ διατείνεται ὅτι «ὑπάρχουσιν ἐν Κερκύρᾳ σκεπτικοὶ οὐδαμῶς δεχόμενοι ὅτι πρὸ τοῦ 1453 ἐτιμᾶτο ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ Λείψανον τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος, ὑπολαμβάνοντες δὲ ἀπόκρυφα τὰ ἐν τῇ Ἀληθεῖ Ἐκθέσει (περὶ τοῦ Λειψάνου) ἔγγραφα», ἣν ἔκθεσιν λέγει ὅτι ἐξέδωκεν ἡ οἰκογένεια Βούλγαρη κατὰ τὸ 1857. Καὶ περὶ μὲν τοῦ πρώτου ζητήματος, ἐὰν δηλ. τὸ λείψανον ἐτιμᾶτο πρὸ τοῦ 1453 ἐν Κωνσταντινουπόλει, παραπέμπω εἰς τὴν σελ. 13 τῆς Ἀληθοῦς Ἐκθέσεως, ἔνθα θέλει εὕρει ὕμνον συνταχθέντα παρὰ Ἐμμανουὴλ τοῦ Χρυσάφη, δουκὸς καὶ εὐπατρίδου Βυζαντίου, ἐξ οὗ προκύπτει ὅτι τὸ λείψανον του Σπυρίδωνος οὐ μόνον ἁπλῶς ἀλλὰ καὶ ἐπισήμως καὶ μετὰ πομπῆς ἐτιμᾶτο ἐν τῇ βασιλευούσῃ ἐκείνῃ τῶν πόλεων, παρόντων καὶ τῶν κατὰ καιροὺς Αὐτοκρατόρων. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν νόθευσιν τῶν ἐν τῇ Ἀληθεῖ Ἐκθέσει ἐγγράφων ἀπαντῶ ἐν ὀλίγοις τάδε·

Ὑπάρχουσι βεβαίως ἐν Κερκύρᾳ ἄθρησκοι ὡς δυστυχῶς καὶ καθ' ἅπασαν τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα, καὶ ἰδίως ἐν τῇ πρωτευούσῃ. Ἀλλὰ *σκεπτικοὶ* ὑπολαμβάνοντες ἀπόκρυφα τὰ ἐν τῇ Ἀληθεῖ Ἐκθέσει ἔγγραφα δὲν ὑπάρχουσιν ἐν Κερκύρᾳ, ὄχι. Τὰ ἔγγραφα ταῦτα δὲν εἶναι δυνατὸν οὔτε νὰ ὦσιν οὔτε νὰ θεωρηθῶσιν ἀπόκρυφα, ἀφ' οὗ ὑπάρχουσι μὲν ἐν τῷ ἀρχείῳ τῆς οἰκογενείας ἐπισημοποιημένα, εὕρηνται δὲ καὶ ἐν τῷ ἀρχειοφυλακείῳ τῆς πόλεως χρονολογικῶς κατατεθειμένα καὶ τοῖς πᾶσι προσιτά. Προσέτι ἡ Ἀληθὴς Ἔκθεσις δὲν συνετάχθη οὐδ' ἐξεδόθη κατὰ τὸ 1857 παρὰ τῆς οἰκογενείας, ἀλλὰ κατὰ τὸ 1669 ἰταλιστὶ παρὰ Νικολάου τοῦ Βουλγάρεως, διακεκριμένου λογίου καὶ φιλοσόφου, τῷ δὲ 1857 δύο ἕτεροι λόγιοι Κερκυραῖοι, οἱ Ν. Βούλγαρις καὶ Ν. Μάνεσης, τοῖς πᾶσι γνωστοὶ καὶ σεβαστοὶ, μὴ δυνάμενοι δὲ οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ μάλιστα σκεπτικοῦ νὰ θεωρηθῶσιν ὑποπτοι ὅτι πλάττουσι κατ' ἀρέσκειαν καὶ κατὰ τὸ δοκοῦν ἔγγραφα, ἐπεχείρησαν τὴν ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ μετὰ ἰδίων σημειώσεων καὶ προσθηκῶν μετάφρασιν τῆς Ἐκθέσεως ἐκείνης, ἣν ὁ συντάκτης τοῦ ἐν λόγῳ ἀρθριδίου ἀνεξετάστως ἀποκαλεῖ, ὡς ἀπὸ στόματος τῶν Κερκυραίων, ἀπόκρυφον.

Ταῦτα περὶ τῶν ἱστορικῶν τοῦ ἄρθρου ἀνακριβειῶν.

Ἐν Κερκύρᾳ, τῇ 23 Δεκεμβρίου 1881.

Ἱερεὺς ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ ΚΩΦΑΛΑΛΩΝ

Ἐκ τῶν λαμπρῶν ἐκπαιδευτηρίων, ἅτινα κατακοσμοῦσι τὴν πρωτεύουσαν τοῦ γερμανικοῦ κράτους, τὴν πρώτην βεβαίως καταλαμβάνουσι θέσιν ἐν τῇ καρδίᾳ πάσης φιλανθρώπου καὶ εἰς τὰ τῆς ἀνθρωπότητος παθήματα συμπαθούσης ψυχῆς τὰ δύο κωφαλάλων ἐκπαιδευτήρια. Ἐν Πρωσσίᾳ ὀφείλει κατὰ νόμον ἑκάστη ἐπαρχία ἓν τοιοῦτον κωφαλάλων ἵδρυμα νὰ διατηρῇ· τὸ Βερολῖνον ὅμως κέκτηται δύο τοιαῦτα, τὸ λεγόμενον *βασιλικὸν* καὶ τὸ *ἀστικόν*, ἤτοι τὸ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως καὶ τὸ ὑπὸ τῆς πόλεως διατηρούμενον. Σήμερον ἐγένοντο αἱ ἐξετάσεις τοῦ ἀστικοῦ τῶν κωφαλάλων ἐκπαιδευτηρίου. Περὶ τὴν 9 1[2 π.μ. ἐπληροῦτο ἤδη ἡ αἴθουσα πολυπληθοῦς καὶ ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου ἐξ ἑκατέρου τοῦ φύλου. Πᾶσα ἡ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἱεραρχία, αἱ ἐν τῷ διδασκαλικῷ κλάδῳ ἐξοχότητες ἑκατέρου τοῦ φύλου ἦσαν παρόντες. Ἡ σχολὴ εἶχε νὰ δείξῃ τὰς προόδους 148 κωφαλάλων, ὧν οἱ μὲν ἐκ γενετῆς, οἱ δὲ ἐξ ἀσθενείας, διφθερίτιδος π. χ. ἄλλων ἀσθενειῶν, ἀπώλεσαν φωνὴν καὶ ἀκοήν. Ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου σπαράσσεται κατ' ἀρχὰς καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ πληροῦνται δακρύων βλέποντες τάγμα ὁλόκληρον μειρακίων καὶ κορασίων, στερουμένων τὸ μόνον τοῦ ἀνθρώπου χαρακτηριστικὸν γνώρισμα, *τὴν ἔναρθρον φωνήν*· ἀλλ' ἐλαφρύνεται καὶ ἀναπνέει ὀλίγον, ὅταν ἴδῃ ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη καρδία δὲν μένει ἀπαθὴς πρὸς τὰ δυστυχῆ ταῦτα ἀνθρώπινα πλάσματα, ἀλλὰ πᾶσαν νοητὴν ἐφαρμόζει μέθοδον, ὅπως τὴν δυστυχίαν αὐτῶν ἀνακουφίσῃ. Θερμῆς δὲ πληροῦται εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς εὐεργετικοὺς ἐκείνους ἄνδρας, οἵτινες δι' ὑλικῶν ἢ ἠθικῶν μέσων ἀρωγοὶ προσ-

ἔρχονται, μάλιστα δὲ πρὸς τοὺς διδασκάλους καὶ διδασκαλίσσας, οἵτινες διὰ θαυμαστῆς καρτερίας καὶ ὑπομονῆς κατορθοῦσι ν' ἀποδώσωσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὅ,τι αὐτὸν ὡς τοιοῦτον χαρακτηρίζει, τὸ γλυκύτατον καὶ θεσπεσιώτατον δῶρον τοῦ ὁμιλεῖν καὶ ἀκούειν, τοῦ συνεννοεῖσθαι. Οἱ λειτουργοὶ οὗτοι ἀγωνίζονται διὰ τῶν αἰσθητηρίων, ἅτινα τοῖς κωφαλάλοις ἀβλαβῆ μένουσι, δηλαδὴ διὰ τῆς ἁφῆς καὶ τῆς ὄψεως, νὰ κατορθώσωσι τὸ μέγα θαῦμα, νὰ δώσωσι φωνὴν εἰς τοὺς ἀλάλους καὶ ἀκοὴν εἰς τοὺς κωφούς, νὰ διδάξωσι δηλονότι αὐτοὺς νὰ ἀκούωσι διὰ τῆς ὄψεως καὶ τῆς ἁφῆς καὶ ἀποδίδωσι τὰ οὕτωσὶ ἀκουόμενα διὰ τῶν ὑγιῶν διαμενόντων φωνητικῶν ὀργάνων. Ἀνατομικὴν καὶ φυσιολογίαν εἰς ἐνέργειαν θέτοντες καταγίνονται μετ' ἀνεξαντλήτου ὑπομονῆς διδάσκοντες τοὺς πάσχοντας τὰς κινήσεις, ἃς ποιεῖ ἐπὶ τοῦ σώματος ἕκαστος ἐκφερόμενος φθόγγος, ἐφιστῶντες τὴν προσοχὴν αὐτῶν ἐπὶ τῶν κινήσεων τῶν χειλέων, τοῦ λάρυγγος, τῆς ῥινός, τοῦ στήθους, τοῦ ὑποκαρδίου καὶ ἄλλων τοῦ σώματος μερῶν καὶ ἐπὶ τῆς ἐντυπώσεως ἣν ποιεῖ ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς τῆς χειρὸς ἐπιφανείας ὁ ἐκπνεόμενος ἀήρ. Ὁ διδάσκαλος λαμβάνων π.χ. τὴν χεῖρα τοῦ παιδίου θέτει αὐτὴν ἐπὶ τοῦ λάρυγγός του καὶ εἶτα ἐκπέμπει φθόγγον· τὸ παιδίον αἰσθάνεται ἐπὶ τῆς χειρός του τὰς ἐν τῷ λάρυγγι συμβαινούσας κινήσεις καὶ προσπαθεῖ ν' ἀπομιμηθῇ αὐτάς· ἢ κρατῶν τὴν χεῖρα τοῦ παιδίου, οὕτως ὥστε ἡ ἐξωτερικὴ αὐτῆς ἐπιφάνεια νὰ εἶνε ἐστραμμένη πρὸς τὸ στόμα αὐτοῦ ἀναγγέλλει φθόγγον τινά, τὸ παιδίον αἰσθάνεται διὰ τῆς ἐπὶ τῆς χειρός του ἐντυπώσεως τοῦ ἐκπνεομένου πνεύματος τὸν φθόγγον· ἢ θέλων νὰ παραστήσῃ λεπτὸν καὶ συριστικὸν ἦχον ὡς τὸν τοῦ Σ κρατεῖ τὸν λιχανὸν τοῦ παιδίου πρὸ τοῦ στόματός του, ἢ διδάσκων τὸν μαθητὴν ἔρρινόν τινα φθόγγον λαμβάνει ὡς βοήθημα τὴν ῥῖνα· καὶ ἐν γένει γινώσκει νὰ χρησιμοποιῇ πάσας τὰς ἐν τῷ σώματι κατὰ τὸ ὁμιλεῖν συμβαινούσας κινήσεις ἐπιστημόνως πρὸς τὸν σκοπόν του, ἵνα καὶ ἐκεῖ βοήθειαν παράσχῃ, ἔνθα οὐδεμία φαίνεται δυνατή. Ὅταν τις τὰς δυσκολίας ἀναλογισθῇ, μεθ' ὧν εἶνε συνδεδεμέναι αἱ προσπάθειαι αὗται, ὑπ' ἀληθοῦς καταλαμβάνεται εὐλαβείας πρὸς τοὺς διδασκάλους τοιούτων ἐκπαιδευτηρίων, οἵτινες τὴν δυσκολωτάτην ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἀνθρωπότητος ἐξελέξαντο μερίδα. Περὶ τῆς διδασκαλίσσης Pauline Kaetzke, μιᾶς τῶν ἐξόχων λειτουργῶν τῆς σχολῆς, διηγεῖτό μοι ὁ ἐν Βερολίνῳ λίαν γνωστὸς παιδαγωγὸς καὶ διευθυντὴς τοῦ ἐν Fruchtstrasse 40 Παρθεναγωγείου, πατὴρ τῆς κυρίας, ὅτι ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ ἐπὶ τρεῖς ὁλοκλήρους μῆνας μετὰ δακρύων ἤρχετο καὶ μετὰ δακρύων ἐπεσφράγιζε τὴν δυσχερῆ αὐτῆς λειτουργίαν· μεταβαίνουσα δ' εἰς τὴν οἰκίαν ἀπεσύρετο εἰς τὸν ἴδιον κοιτῶνα καὶ ἐθρήνει τὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· ὑπὸ τοιούτου δ' ἐσωτερικοῦ παθημάτων σάλου ἐκλυδωνίζετο μέχρις οὗ ἐπαισθητὰ εἶδε τ' ἀποτελέσματα τοῦ εὐεργετικοῦ αὐτῆς ἔργου καὶ τότε ἤρξατο ἡ λύπη νὰ ὑποχωρῇ εἰς τὸ εὐάρεστον συναίσθημα, ὅτι ἀβοηθήτοις πλάσμασι βοήθειαν παρέχει.

Ἐν τῇ σχολῇ ταύτῃ ἄρρενα καὶ θήλεα εἶνε ἀναμεμιγμένα κατὰ τὸν τῆς διδασκαλίας χρόνον, μόνον δὲ ἐν τῇ γυμναστικῇ διακρίνονται ἀλλήλων. Τὰ θρανία δὲν κεῖνται ὡς συνήθως παράλληλα, ἀλλ' ἡμικυκλικῶς, ἵνα πάντες οἱ μαθηταὶ καὶ αἱ μαθήτριαι δύνωνται νὰ βλέπωσι τὰς κινήσεις τῶν χειλέων τοῦ δικασκάλου. Κατ' ἀρχὰς ἐξητάσθη ἡ πρώτη καὶ κατωτάτη τάξις εἰς ἐπαγγελίαν φθόγγων καὶ λέξεων, ἅπερ κατ' ἐπιταγὴν ἔγραφον ἐπὶ πίνακος ὀρθῶς, καὶ ἁπλῶν προτάσεων ἐπὶ συγκεκριμένων πραγμάτων, ἅπερ καὶ ἐδείκνυον ἐπὶ τραπέζης. Ἡ τάξις αὕτη δὲν δύναται ἀκόμη νὰ διακρίνῃ τὰ ἄρθρα (der, die, das) ἀλλ' ἐκφέρει πάντα τὰ πράγματα διὰ τοῦ ἄρθρου das ἢ da. Ἡ δευτέρα τάξις κέκτηται περισσοτέραν ἐλευθερίαν καὶ ἐκφέρει μακροτέρας προτάσεις. Ἐρωτῶνται π. χ. οἱ μαθηταὶ ποῖαι τοῦ λαγωοῦ ἢ τοῦ προβάτου αἱ ἰδιότητες, ἀφοῦ δὲ ἀπαντήσωσιν εἰς τὰς ἐρωτήσεις ἐπιτάσσονται ὑπὸ τοῦ διδασκάλου νὰ δείξωσιν αὐτῷ λαγωὸν ἢ πρόβατον καὶ καταστήσωσιν αἰσθητὰ ὅ,τι περὶ αὐτῶν εἶπον. Ὁ ἐρωτηθεὶς προβαίνει ἐπί τινα ἐν τῷ μέσῳ κειμένην τράπεζαν παντοίων ἀντικειμένων βρίθουσαν, εὑρίσκει τὸν λαγωὸν ἢ τὸ πρόβατον, δεικνύει καὶ ὀνοματίζει αὐτὸ καὶ τὰ διάφορα αὐτοῦ μέρη, καὶ οὕτω διεξάγεται διάλογος μεταξὺ μαθητοῦ καὶ διδασκάλου. Ἡ τρίτη τάξις, ἥτις ὑπὸ τῆς ὀνομασθείσης ἤδη κυρίας Kaetzke διευθύνεται, ἐξετάζεται ἀριθμητικὴν πρῶτον προφορικῶς εἶτα δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἐν τοῖς νηπιαγωγείοις συνήθων ἀριθμητικῶν ὀργάνων, τόσον καθαρῶς, ἀκριβῶς καὶ ὡρισμένως, ὥστε κινεῖ τὸ ἀκροατήριον εἰς τὴν ἔκχυσιν τῆς χαρᾶς αὐτοῦ. Εἶτα προσέρχονται κατὰ σειρὰν αἱ ἀνώτεραι τάξεις, αἵτινες ἐξετάζονται ἱερὰν καὶ πολιτικὴν ἱςορίαν, ἀριθμητικήν, ἱερὰν κατήχησιν, γεωγραφίαν καὶ ἀνάγνωσιν. Πρὸς τὰς ἐρωτήσεις ἀπαντῶσι πάντοτε οἱ μαθηταὶ ἀκριβέςατα. Ἐκ τῆς πολιτικῆς ἱστορίας ἐξητάσθησαν τὴν γαλλικὴν ἐπανάστασιν, τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Πρωσσίας ἀπὸ τοῦ γαλλικοῦ ζυγοῦ, τὴν ἀρχὴν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ ῥωσσικοῦ κράτους. Μία τάξις ἀνέπτυξεν ἐν διαλόγῳ μετὰ τοῦ διδασκάλου ὅλον τὸν ταχυδρομικὸν μηχανισμόν. Ἐν τέλει δ' ἐξητάσθησαν ἐν τῇ γυμναστικῇ ἑκάτερον φῦλον ἰδιαίτερον ἀποτελοῦν τμῆμα· καὶ τὰ μὲν κοράσια εἰς ῥυθμικὰς κινήσεις ἁπλῶς, οἱ δ' ἄρρενες καὶ σιδηρᾶς ῥάβδους ὡς ὅπλα μεταχειριζόμενοι. Ἀληθῶς ἐκπληκτικὸν εἶνε, πῶς μαθηταί, ἀκοῆς στερούμενοι, τόσον ἀκριβῶς εἰς τὰς ἐρωτήσεις καὶ ἄνευ σφάλματος δύνανται ν' ἀπαντῶσι καὶ τὰ προστασσόμενα ἀκριβέστατα νὰ ἐκτελῶσιν, ὅπερ δὲν ἐξηγεῖται ἄλλως ἢ διὰ τῆς ἐν ὑψίστῳ βαθμῷ

ἐντάσεως τῆς προσοχῆς αὐτῶν· ἔτι δὲ πῶς κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν αἰσθάνονται, ποῦ ὁ ἀναγνοὺς ἐσταμάτησεν. Ὡς ἀρχόμενοι ἐλέγομεν ἀναπληροῖ τὴν ἀκοὴν παρὰ τοῖς κωφαλάλοις ἡ ὄψις καὶ ἡ ἁφή· ἱστάμενοι π.χ. ὁ εἷς παρὰ τῷ ἄλλῳ τόσον πλησίον ὥστε νὰ ἅπτωνται τὰ σώματα αὐτῶν, αἰσθάνωνται διὰ τῶν τοῦ σώματος κινήσεων πότε ἄρχεται καὶ πότε παύεται ὁ ἕτερος ὁμιλῶν, καὶ τί ὁμιλεῖ. Ἀλλ' ὅ,τι ἐν τῇ σχολῇ, ἔνθα ἀπομεμακρυσμένοι ἀλλήλων ἐκάθηντο καὶ ἐντὸς τοῦ βιβλίου ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ βλέπωσι, μετὰ τοσαύτης τάξεως καὶ ἀκριβείας ἀνεγίνωσκον, ἀποδεικνύει ὅτι εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἀσκήσεως δύνανται αἰσθήσεις τινὲς νὰ φθάσωσιν, ὥςε διὰ μιᾶς ὀφθαλμοῦ ῥιπῆς νὰ αἰσθάνωνται ἐκ τῶν κινήσεων τῶν χειλέων τοῦ ἀναγινώσκοντος ἐν ποίᾳ προτάσει καὶ ποίᾳ τάξει εὑρίσκεται.

Ἡ ὁμιλία τοῦ κωφαλάλου, ὡς εὐνόητον, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἔχῃ τὸν μελῳδικὸν χρωματισμόν, ὃν λαμβάνει ἡ φυσικὴ φωνὴ διὰ τῆς ποικίλης ἀναβάσεως, καὶ καταβάσεως εἶνε μονότονος, παρά τισι δὲ παραπονετική. Ἐν τούτοις φθάνουσί τινες εἰς τόσην τελειότητα, ὥστε προφέρουσιν ὡραιότατα τὰς λέξεις καὶ τὰς προτάσεις χωρὶς τὴν παραμικρὰν νὰ δώσωσιν ὑπόνοιαν, ὅτι τεχνικὴν ὁμιλοῦσι γλῶσσαν. Ὅσοι μάλιστα ἐξ ἀσθενείας κατέστησαν κωφάλαλοι, οὗτοι καὶ καθαρότερον ἔχουσιν ὄργανον καὶ ἐλευθερώτερον· ὁμιλοῦσι καὶ ἀντιληπτικώτεροι τῶν ἄλλων εἶνε. Ὁποία τῷ ὄντι Θεοῦ εὐλογία, τὸ βοηθεῖν τὰ δυστυχῆ ταῦτα πλάσματα ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε κατ' οὐδὲν τῶν λοιπῶν ὁμοίων των ὑποδεεστέρους ἑαυτοὺς νὰ συναισθάνωνται! Ὁπόση δὲ πρέπει νὰ εἶνε ἡ χαρὰ τῶν δυστυχῶν οἰκογενειῶν, ὅσαι τοιοῦτόν ποτε ἔσχον ἀτύχημα, ὅταν μετά τινα χρόνου περίοδον συνεννοῶνται μετὰ τοῦ δυστυχοῦς μέλους αὐτῶν ἐγγράφως μὲν ἐντελέστατα, προφορικῶς δὲ διὰ τῆς προσεκτικῆς τῶν λέξεων ἀπαγγελίας καὶ τῇ βοηθείᾳ τῆς τὴν ἔλλειψιν λέξεων συμπληρούσης χειρονομίας! Δόξα λοιπὸν καὶ τιμὴ πρέπει ταῖς φιλανθρώποις ἐκείναις ψυχαῖς, αἵτινες οὐδενὸς φείδονται πόνου πρὸς ἐλάφρυνσιν τῶν παθημάτων τῆς ἀνθρωπότητος· δόξα καὶ τιμὴ ὀφείλεται καὶ εἰς τὰς κοινωνίας, ἐν αἷς τοιαῦτα ἵστανται ἱδρύματα[1].

Ἐν Βερολίνῳ, 2|14 Φεβρουαρίου 1882. Μ.Ε.

Αἱ ἀόριςοι ἐπιθυμίαι καὶ οἱ ἄσκοποι πόθοι προξενοῦσιν εἶδός τι χλωρώσεως εἰς τὰ πνεύματα τῶν νέων, ἐκτὸς μόνον ὅταν οἱ πόθοι οὗτοι ἐκφράζωνται εὐθὺς διὰ πράξεων καὶ ἐργασίας. Καλή τις ἀπόφασις πρέπει νὰ ἐκτελεσθῇ προθύμως καὶ ἄνευ ἀπασχολήσεως, ἐπίσης δὲ πρέπει νὰ ὑποφέρῃ τις προθύμως τὸν ἀναπόφευκτον κόπον καὶ πόνον τὸν μετὰ πάσης κοινωνικῆς θέσεως συνδεδεμένον, καὶ νὰ θεωρῇ αὐτὸν ὡς ὠφέλιμον παίδευσιν.

[1] «Κλειώ».

ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΖΟΛΑ

Τοῖς νεαροῖς ποιηταῖς.

Ὁ Paul Alexis, εἷς τῶν ἐνθερμοτέρων ὀπαδῶν τῆς φυσιολογικῆς σχολῆς, ἐδημοσίευσε πρό τινος παρὰ τῷ ἐκδότῃ Σαρπαντιὲ πλήρη καὶ λεπτομερεστάτην βιογραφίαν τοῦ διδασκάλου του Ζολᾶ ὑπὸ τὸν τίτλον ΑΙΜΙΛΙΟΣ ΖΟΛΑ — *Σημειώσεις φίλου*. Αἱ τελευταῖαι ἑκατὸν σελίδες τοῦ τόμου τούτου περιέχουσιν ἀνεκδότους στίχους τοῦ Ζολᾶ, ἀλλὰ τοῦ εἰκοσαετοῦς Ζολᾶ, τοῦ ὅλως ἀγνώστου. Τῶν στίχων τούτων προηγεῖται ὁ ἑξῆς πρόλογος ὑπὸ μορφὴν ἐπιστολῆς ἀπευθυνομένης πρὸς τὸν Paul Alexis.

«*Ἀγαπητέ μοι* Alexis.

»Μοῦ ζητεῖς ἀποσπάσματά τινα τῶν ἔργων τῆς νεότητός μου, ὅπως τὰ συμπεριλάβῃς εἰς τὴν βιογραφικὴν μελέτην, ἣν εὐηρεςήθης νὰ γράψῃς περὶ ἐμοῦ. Ἐρευνῶ εἰς τὰ συρτάριά μου καὶ μόνον στίχους εὑρίσκω. Ὀκτὼ ἕως δέκα χιλιάδες κοιμῶνται, ἀπὸ εἴκοσιν ἐτῶν, τὸν ἤρεμον ὕπνον τῆς λήθης.

»Θὰ ἦτο βεβαίως φρόνιμον νὰ τοὺς ἐξαγάγω ἀπὸ τὴν κόνιν των. Ἐγὼ μόνος δύναμαι εἰσέτι νὰ αἰσθανθῶ τὸ ἄρωμά των, τὸ ἀπομεμακρυσμένον ἐκεῖνο ἄρωμα τῶν μαρανθέντων ἀνθέων, τὰ ὁποῖα ἐπανευρίσκομεν μεταξὺ τῶν σελίδων βιβλίου. Ἀλλ' ἐνδίδω εἰς τὴν ἐπιθυμίαν σου, λαμβάνω δράκα τῶν ἐφηβικῶν τούτων στίχων, καὶ σοὶ τοὺς δίδω, ἀφ' οὗ, ὡς λέγεις, ἐνδιαφέρον ἔσται εἰς τοὺς ἀναγνώστας σου νὰ ἴδωσι πόθεν ἤρχισα. Θὰ εἶνε τὸ δικαιολογητικὸν ἔγγραφον μετὰ τὰς καταθέσεις τῶν μαρτύρων.

»Ὁμολογῶ ὅτι ἐνδίδω ἐπίσης εἰς ἕτερον αἴσθημα· εἰς τὸν καιρόν μου ἐμιμούμεθα τὸν Μυσσέ, δὲν ἐπολυφροντίζομεν περὶ τῆς πλουσίας ὁμοιοκαταληξίας, ἤμεθα περιπαθεῖς. Σήμερον κατίσχυσεν ἡ μίμησις τοῦ Οὐγγὼ καὶ τοῦ Γκωτιέ, οἱ στίχοι λεπτουργοῦνται ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κομψοτεχνημάτων τῶν ἀνεπιλήπτων τὴν στιχουργίαν ποιητῶν, ἡ ποίησις ἐτέθη ἐκτὸς τῆς ἀνθρωπότητος, καταντήσασα καθαρὰ ἐργασία τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ῥυθμοῦ. Θέλω λοιπὸν νὰ εἴπω ὅτι, ἄν, πρὸς μεγάλην μου καταισχύνην βεβαίως, ἐπέμενον ἔτι νὰ στιχουργῶ, θὰ διεμαρτυρόμην κατὰ τῆς τάσεως ταύτης ἣν κρίνω ὀλεθρίαν. Ἡ γαλλικὴ ποίησίς μας, μετὰ τὴν ἐξάντλησιν τοῦ θαυμασίου ποιητικοῦ οἴστρου τοῦ 1830, θὰ ἐπανεύρῃ τὴν ἀκμήν της, ἐπιστρέφουσα εἰς τὴν ἐθνικὴν καλαισθησίαν, εἰς τὴν ζωντανὴν μελέτην τῆς ὀδύνης καὶ τῆς χαρᾶς τοῦ ἀνθρώπου.

»Ἐπὶ τέλει δὲν ἠδυνήθην ν' ἀναγνώσω καὶ πάλιν τοὺς στίχους μου χωρὶς νὰ μειδιάσω. Εἶνε πολὺ ἀδύνατοι καὶ ἐλέγχουσιν ἀδεξίαν χεῖρα, ἐν τούτοις δὲν εἶνε καὶ χειρότεροι ἀπὸ τοὺς στίχους τῶν ἀνθρώπων τῆς ἡλικίας μου, οἵτινες ἐπιμένουσι στιχουργοῦντες. Ἡ μόνη μου ματαιοφροσύνη εἶνε ὅτι

συνησθάνθην τὴν ποιητικήν μου μετριότητα, καὶ ἐπελήφθην θαρραλέως τοῦ ἔργου τοῦ αἰῶνος διὰ τοῦ βαρέος ἐργαλείου τοῦ πεζοῦ λόγου. Εἶνε ὡραῖον νὰ λάβῃ τις τοιαύτην ἀπόφασιν εἰκοσαετής, πρὸ πάντων πρὶν δυνηθῇ ν' ἀπαλλαχθῇ μιμήσεων ἐλεθρίων. Ἂν λοιπὸν οἱ στίχοι μου μέλλουσι νὰ χρησιμεύσωσιν ἐδῶ εἴς τι, εὔχομαι νὰ συντελέσωσιν ὅπως συμμαζεύσωσιν εἰς τὸ ὄστρακόν των τοὺς ἀνωφελεῖς ποιητάς, τοὺς μὴ ἔχοντας ἀρκοῦν πνεῦμα, ὅπως χειραφετηθῶσι ἀπὸ τῶν ῥωμαντικῶν τύπων, καὶ πείσωσιν αὐτοὺς νὰ γείνωσιν, ἁπλούστατα, γενναῖοι πεζογράφοι.

»Ὁ Σατωβριὰν λέγει εἰς τὰ Ἀπομνημονεύματά του· «Ἔγραψα ἐπὶ μακρὸν στίχους πρὶν γράψω πεζά. Ὁ κ. δὲ Φοντὰν διϊσχυρίζεται ὅτι ἐπροικίσθην καὶ διὰ τῶν δύο ὀργάνων». Καὶ ἐγὼ ὁμοίως ἔγραψα ἐπὶ πολὺ στίχους πρὶν γράψω πεζά. Ἀλλ' ἂν ἀγνοῶ τί θὰ διετείνετο ὁ κ. δὲ Φοντὰν, γνωρίζω ὅμως καλῶς ὅτι ἀρνοῦμαι διαῤῥήδην πᾶσαν ἀξίωσιν ἐπὶ τοῦ ἑνὸς τῶν ὀργάνων τούτων, καὶ ὅτι ἔρχονται ἡμέραι καθ' ἃς δὲν ἀναγνωρίζω ἐμαυτὸν ἱκανὸν οὐδὲ διὰ τὸ ἕτερον.

»ΑΙΜΙΛΙΟΣ ΖΟΛΑ«.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Ἠρωτᾶτο ὁ Σ* τί θὰ ἔκαμνεν ἐὰν εὕρισκε χρηματοφυλάκιον περιέχον ἑκατὸν χιλιάδας φράγκων.

— Ἐγώ; ἀπεκρίθη· ἤθελα γνωστοποιήσει παρευθὺς ὅτι προσφέρω 500 φράγκα ἀμοιβὴν εἰς ἐκεῖνον ποῦ τὰ ἔχασε.

***

— Σεῖς οἱ ἰατροὶ ἔλεγέ τις πρὸς γηραιὸν ἀσκληπιάδην, τί εὐτυχεῖς ποῦ εἶσθε... Ἔχετε τὸ προνόμιον τοῦ ἐπαγγέλματος, δὲν ἀρρωστεῖτε ποτέ...

— Ἀληθινὰ, κυρία, ... ἀλλ' ἐντούτοις καὶ ἡμεῖς δὲν ἀποφεύγομεν τὸν θάνατον...

— Σεῖς πταίετε!... διότι ὅταν ποτὲ ἀρρωστήσετε, προσκαλεῖτε συνάδελφόν σας νὰ σᾶς θεραπεύσῃ!

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

*** Τὰ παραδείγματα εἶνε εἰς τοὺς ἀμαθεῖς λαοὺς ὅ,τι εἶνε τὰ ψηλαφητὰ ἐκεῖνα σημεῖα, τῶν ὁποίων ἁπτόμενος ὁ τυφλὸς καὶ ὁ κωφάλαλος, μανθάνει νὰ ἀναγινώσκῃ, νὰ γράφῃ καὶ νὰ ἀριθμῇ. Καὶ εἰς αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς πεφωτισμένους λαοὺς τὰ παραδείγματα ἐξήσκησαν πάντοτε μεγάλην ἐπιῤῥοὴν, καὶ ἡ τῶν παραδειγμάτων διδασκαλία παρήγαγεν ἀξιολογωτέρους καρποὺς παρὰ τὴν σοφωτέραν θεωρητικὴν διδασκαλίαν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Θέλετε νὰ ἴδητε πῶς ἑορτάζεται ἡ ἀπόκρεως ἐν Κρήτῃ; Ἰδοὺ τί λέγει ἡ *Πατρὶς* Χανίων· «Ἐν τῷ χωρίῳ Πλατανιᾷ οἱ μετημφιεσμένοι, ὡς ἐμάθομεν, διαιρεθέντες εἰς δύο στρατόπεδα, κατέλαβον ὀχυρὰς θέσεις, καὶ ἤρξαντο πλαστῆς μάχης δι' ἀσφαίρων φυσιγγίων. Ἑκάτερον τῶν στρατοπέδων εἶχε τὸν στρατηγόν του, τὴν σημαίαν του, τοὺς ἰατρούς του καὶ τοὺς ἱερεῖς του. Ἡ πλαστὴ μάχη διήρκεσε περὶ τὰς τρεῖς ὥρας, ὁπότε εἷς τῶν στρατῶν ἔτρεψεν εἰς φυγὴν τὸν ἕτερον καὶ ἐκυρίευσε πάσας τὰς θέσεις αὐτοῦ. Ἔβλεπέ τις οἱονεὶ πληγωμένους ἀλειμμένους δι' αἱμάτων ζῴων, τοὺς ἰατροὺς τρέχοντας ὅπως παράσχωσι τὰς πρώτας βοηθείας, καὶ τοὺς ἱερεῖς ἐκτελοῦντας ἐν κατανύξει τὴν ταφὴν τῶν οἱονεὶ ἀποθνησκόντων. Ἦτο ὅ,τι ὡραῖον, ἀλλὰ καὶ μεγαλοπρεπὲς, δεικνῦον τὸ φρόνημα τῶν κατοίκων, πάντοτε ἐν πολεμικοῖς ἔργοις καταγινομένων. Μετὰ τὸ τέλος τῆς πλαστῆς ταύτης μάχης, συνῆλθον ἅπαντες ἐν ἀδελφικῇ ἀγάπῃ καὶ ἤρξαντο τοῦ πυρριχίου, διαρκέσαντος μέχρις ἑσπέρας. Οὐδὲν εὐτυχῶς ἀπευκταῖον συνέβη».

Στατιστικὴ κυφῶν. Κατὰ τὰς γενομένας παρατηρήσεις, ἀπεδείχθη ὅτι αἱ εὔκρατοι χῶραι παράγουσι πλείονας κυφούς. Πρώτη πασῶν ἐν τῇ στατιστικῇ ταύτῃ ἔρχεται ἡ Ἱσπανία. Εἷς τι χωρίδιον τῆς Σιέρρας Μορένης ἀναλογεῖ εἷς κυφὸς ἐπὶ δεκατριῶν κατοίκων. Ἡ τακτικὴ ἀναλογία ὅμως εἶνε 1 πρὸς 1000, ἑπομένως καθ' ὅλην τὴν γῆν ὑπάρχουσιν ἓν ἑκατομμύριον κυφοί. Ἐπειδὴ τὸ κύφωμα ἑκάστου κατὰ μέσον ὅρον ἔχει ὕψος 20 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου, ἕπεται ὅτι ἂν πᾶσαι αἱ καμποῦραι τῆς γῆς τεθῶσιν ἡ μὲν ἐπὶ τῆς ἄλλης, ἤθελον ἀνέλθει εἰς ὕψος 200 χιλιομέτρων, δεκαπλάσιον τουτέστι τοῦ ὕψους τῶν Κορδιλιέρων καὶ εἰκοσιπενταπλάσιον τοῦ Αἰνικοῦ ὄρους!

ΥΓΙΕΙΝΗ

Ἡ νόσος εὐλογία ἐν Ἀθήναις.

Φίλος σεβαστὸς τῆς «Ἑστίας» ἀνακοινοῖ ἡμῖν τὰ ἑπόμενα περὶ τῆς εἰς τὴν πόλιν ἡμῶν ἐνσκηψάσης ἐσχάτως εὐλογίας: Ἡ ὑγεία τῆς πόλεως πάλιν δὲν ἔχει καλῶς, ἐνσκηψάσης εὐλογίας, ἥτις ἔλαβεν ἐπίτασίν τινα κατ' αὐτὰς καὶ ἔκαμε τινὰ θύματα. Ἐν Ἀθήναις ἐπαρουσιάσθη ἡ νόσος μετά τινος ἐντάσεως εἰς τὸ στρατιωτικὸν νοσοκομεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον προσεβλήθησαν μέχρι τοῦδε ὑπὲρ τοὺς 25, ἀπέθανον δὲ 5, ὡς ἐδημοσιεύθη. Ἡ στρατιωτικὴ ἀρχὴ ἤθελε προλάβει πιθανῶς τὰ δυσχήματα ταῦτα, ἐὰν δὲν ἐποίει τὸ δεινὸν σφάλμα νὰ ἀποκλείσῃ ἐν τῷ μεγάλῳ νοσοκομείῳ τοὺς πρώτους κρουσθέντας, ἀντὶ ἀμέσως ν' ἀποχωρίσῃ αὐτοὺς ἐκτὸς τοῦ κατασήματος. Ἡ στρατιωτικὴ ἀρχὴ, ἄφθονα ἔχουσα μέσα, ὤφειλε πάραυτα ν' ἀπομονώσῃ τοὺς παθόντας, οὐχὶ ἐν οἰκίᾳ ἀκαταλλήλῳ καὶ γειτνιαζούσῃ πρὸς συνοικίαν ἵνα μεταδοθῇ καὶ εἰς αὐτὴν τὸ νόσημα, ἀλλ' ἐν προσωρινῷ παραπήγματι οἰκοδομουμένῳ ἐν δύο τὸ πολὺ ἡμέραις εἰς μέρος πράγματι ἀπόκεντρον καὶ ὑπήνεμον, διότι γνωστὸν εἶνε ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, ὅτι ἡ εὐλογία μεταδίδεται καὶ ἐξ ἀποστάσεως ἀκολουθοῦσα τὸ ῥεῦμα τῶν ἀνέμων. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἁρμοδία ὑγειονομικὴ ἀρχὴ κατεδείχθη ἐλλιπὴς, μὴ ἔχουσα ἐγκαίρως τὴν ἀναγκαίαν ποσότητα τῆς δαμαλίδος.

ΑΘΗΝΗΣΙ.— ΤΥΠΟΙΣ ΚΟΡΙΝΝΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑ «ΟΜΟΝΟΙΑΣ».